

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. VI. De concordia libertatis cum D. providentia & prædestinatione,
seu cum efficacia Divinorum Decretorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

plures ad gratiam aliquam actualem volunt de-
bere extendi, quæ in iustis superfit antequam
peccent, & cui ipsi resistant, eamque abjiciant,
penitusquam Deus ulteriorem gratiam illis sub-
trahat. Unde ex illis Tridentini verbis hoc po-
tuit formari argumentum. Vel Deus prior defe-
ctus non incidit in peccatum? Hoc ter-
tius nunquam incidit in peccatum? Hoc ter-
tius est hereticum, & contra experientiam.
Primum contra Tridentinum, & Augustinum:
Ergo secundum: Atqui si Deus subtraheret à
iusto gratiam sufficientem ad implenda divina
præcepta, jam Deus ipse prior iustum defere-
ret: Ergo ut salvetur iustum prius defere-
retur, quam deferatur ab ipso, necesse est,
Deum gratiam sufficientem in eo conservare,
cum prior ipse homo iustus resistat; & sic hanc
cum prior ipse homo iustus resistat; & sic hanc
omnibus iustis ex mente Tridentini & sancti
Augustini dati. Unde ait idem Augustinus su-
per Psal. 56. *Adest ille qui præbuit exemplum, ut præ-
stet & auxilium.* Et Leo Pap. serm. 16. de passione:
*Ingere admonemur, ut dona gratia Dei non negligenti-
ter habeamus: iuste enim nobis inquit præcepto, qui
præbuit auxilio, & benignè incitat ad obedientiam,
quæ dicit ad gloriam. Quæ verba maxime in iusti-
ficatis locum habent, & sufficientem gratiam,
quæ possint ad gloriam per obedientiam præ-
ceptorum pervenire, evidenter ostendunt.*

Quarto probatur conclusio Qui dat esse &
vitam, cum præcederet mors, multò magis cen-
setur velle dare conservationem illius vitæ, &
consequentia ad illud esse: Sed Deus quando
iustificat hominem, è morte illum eripit, & dat
ei primum esse supernaturale, & vitam gratiæ:
Ergo multò magis censendus est velle dare au-
xilium sufficiens ad conservationem illius esse
& vitæ supernaturalis.

Denique duæ præcipuæ rationes quibus su-
pra ostendimus, Deum peccatoribus aliquando
denegare auxilia gratiæ ad salutem sufficientia,
cessant in iustis: prima quidem quæ petitur ex
distinctione gratiæ à natura, & quæ fundatur
in hoc quòd non debeat gratia aquè esse univer-
salis & communis ac natura. Nam licet demus
quòd omnibus iustis concedatur auxilium su-
pernaturale sufficiens, quando instat obligatio
alicujus præcepti supernaturalis: tamen cum
numerus iustificatorum sit valde exiguus, sem-
per fiat quòd multò pluribus communis est na-
tura, quam gratia illa sufficiens.

Altera etiam ratio quæ petitur ex motivo de-
negandi gratiam, non habet locum in iustis,
Cum enim illi sint conversi in finem supernatu-
ralem, & habeant in se principium vitæ superna-
turalis, scilicet gratiam sanctificantem, non
sunt indigni mediis quibus illum finem assequi
possint, & actus vitales supernaturales exercere,
sicut peccatores qui ab ultimo fine averfi sunt,
& carent principio vitæ supernaturalis, idque
irreparabiliter, quantum est de se, ut docet D.
Thomas supra relatus.

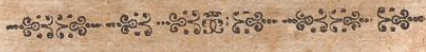
Obijcies: SS. Patres docent gratiam interdum
deesse hominibus iustis & sanctis, quando
peccant & transgrediuntur præcepta: Ergo sal-
vum est quòd Deus semper conferat iustis auxi-
lium supernaturale sufficiens, pro eo tempore
& loco quo tenentur observare præcepta. Con-
sequentia pater, Antecedens verò probatur.
Nam D. Chrysostomus homil. 72. in Joannem,
de casu Petri loquens: *Negavit enim (inquit) frigi-
ditate, sed superbia auxilium derelictum contigit.* Et homil.

Tom. II.

A 31. in Epist. ad Hebræos: *Negatio Petri non tam
erat fortitudo ac negligentia, quam ex eo quòd Deus
eum deseruerat, erudiens ut humanam sciret mensu-
ram, & non repugnaret eis quæ dicebantur à Magistro;
neque ejus quàm aliorum essent elatioris spiritus, sed
sciret quòd absque Deo nihil potest fieri.* Item S. Au-
gustinus serm. 124. de tempore: *Quid est homo sine
gratia Dei, nisi quod fuit Petrus cum negavit Chri-
stum? & ideo Beatum Petrum paululum Dominus
subdeseruit, ut in illo totum hominum genus posset ag-
noscere, nihil se sine Dei gratia prævalere.* Idem docet
Cajetanus in cap. 26. Matth. in illa verba: *Tunc
cepit detestari & jurare: ubi hæc scribit: Considera
& treme vir iuste. Petrus paulò ante, ipso Iesu at-
testante, mundus, ac per hoc in charitate existens, sa-
cramentis Corporis & sanguinis Christi digne com-
municans, præmonitus de futura hac tentatione, pa-
ratus potius mori, quàm negare Christum, ad unius
ancilla vocem illum negavit, & successivè addidit per-
jurium. Quare hoc: quia magna est differentia inter
charitatis gratiam habituales, & usum illius: quia
non sumus sufficientes ex nobis ad usum charitatis &
gratiæ quam habemus in anima infusam à Deo, sed
egemus ad utendum illâ, continuo gratuito Dei auxi-
lio, quo quia Petrus caruit tunc: quia Deus reliquit
Petrum tunc sibi ipsi prædito charitate & gratiâ
habituali, ideo cecidit & perdidit charitatis gra-
tiam.*

B Respondo, quòd quando SS. Patres asserunt
gratiam deesse iustis & sanctis, quando pec-
cant & transgrediuntur præcepta, nolunt om-
nem gratiam tam sufficientem quàm efficacem
illis deesse, sed loquuntur specialiter de gratia
efficaci, quæ cum sit nobilissima & perfectissi-
ma species gratiæ, simpliciter & antonomasti-
cè gratia appellatur. Unde ista propositio:
Quando Petrus negavit Christum, gratia ipsi defuit:
si intelligatur universaliter de omni gratia tam
sufficienti quàm efficaci, falsa est, & erronea. Si
verò intelligatur & explicetur de denegatione
gratiæ efficaci, vera & Catholica est, nec po-
test, nisi errando, erronea appellari. Hanc enim
gratiam docent SS. Patres interdum Deum ju-
stis subtrahere vel denegare, ut eorum super-
biam & præsumptionem puniat, vel impediatur.
Unde inquit Bernardus serm. 54. in Cantica:
Argumentum superbia, privatio est gratiæ.

C Respondo, quòd quando SS. Patres asserunt
gratiam deesse iustis & sanctis, quando pec-
cant & transgrediuntur præcepta, nolunt om-
nem gratiam tam sufficientem quàm efficacem
illis deesse, sed loquuntur specialiter de gratia
efficaci, quæ cum sit nobilissima & perfectissi-
ma species gratiæ, simpliciter & antonomasti-
cè gratia appellatur. Unde ista propositio:
Quando Petrus negavit Christum, gratia ipsi defuit:
si intelligatur universaliter de omni gratia tam
sufficienti quàm efficaci, falsa est, & erronea. Si
verò intelligatur & explicetur de denegatione
gratiæ efficaci, vera & Catholica est, nec po-
test, nisi errando, erronea appellari. Hanc enim
gratiam docent SS. Patres interdum Deum ju-
stis subtrahere vel denegare, ut eorum super-
biam & præsumptionem puniat, vel impediatur.
Unde inquit Bernardus serm. 54. in Cantica:
Argumentum superbia, privatio est gratiæ.

DISPUTATIO VI.

De concordia libertatis cum D. Providentia &
prædestinatione seu cum efficacia Divinorum
Decretorum.

E Nulla est in toto Theologiæ speculativæ
Oceano difficultas, quæ prolixioribus
implicetur salebris, illâ quæ divini
scientiæ, providentiæ, & prædestinationis certi-
tudinem, omnipotentis voluntatis irresistibili-
tatem, & divini auxilii efficaciam, cum humana
libertate tentat componere. Unde rectè ait
Cardinalis Sadoletus. *Magnum concursum accer-
vimarum disputationum excitare, magnumque mare
commovere, quicumque hanc difficillimam omnium
questionum, & si verum fieri volumus, pene inex-
plicabilem, tractari postulant.* Veruntamen cum
ejus explicatio ad veritates fidei propugnandas,
& hereticorum sophismata diluenda, neces-
saria

Lib.
2. in
Epist.
ad Ro-
mam

faria sit, eam breviter hinc aperire tentabimus. Sed quia duorum extremorum concordia non potest perfecte intelligi, nisi utriusque natura prius dignoscatur, ante quam illius difficillimæ concordia explanationem aggrediamur, aliqua de natura & origine libertatis, breviter hinc præmittenda & exponenda esse censuimus.

ARTICULUS I.

Quæ indifferentia sit de ratione libertatis creata?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

1. **S**uppono tanquam certum & indubitatum in Schola D. Thomæ, essentiam libertatis, in sola spontaneitate, seu immunitate à coactione, non salvari; sed ad illam requiri indifferentiam activam, seu potentiam ad oppositum. Hoc ita verum & certum existimat S. Thomas, ut oppositam sententiam, non solum ut hæreticam & fidei contrariam, sed etiam ut totius moralis Philosophiæ principia subvertentem, proscribat. Nam quæst. 6. de malo art. uno hæc scribit: *Quidam posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate moveatur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant quod voluntas cogereetur.... Hac autem opinio est hæretica, tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus, non enim videtur esse meritum vel demeritum quod aliquis sic ex necessitate agit quod vitare non possit. Est etiam annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones, quia non solum contrariatur fidei, sed etiam subvertit omnia principia Philosophiæ moralis.*
2. Ratio etiam id suadet: Actus enim morales & humani debent subijci regulis morum, & ab illis dirigi & regulari: Sed actus necessarii, quamvis spontanei, & à coactione immunes, non possunt regulis morum subijci, nec ab illis dirigi aut regulari: Ergo nec esse actus humani, nec consequenter bonitatem aut malitiam moralem habere, & sic omnia Philosophiæ moralis principia funditus evertuntur. Major & Consequentia patent, Minor autem probatur. Illa actio non potest dirigi & regulari per regulas morum, quæ non est variabilis secundum medium & extrema, ita quod aliter se habere non potest: munus enim regulæ est imponere modum regulato, determinando ipsum ad unum, scilicet ad id quod recta ratio dicat: Atqui actus necessarii, licet spontanei, non sunt variabiles, sed determinati ad unum, ita quod aliter se habere non possunt: Ergo tales actus non subduntur regulæ, nec ab ea possunt dirigi aut regulari.
3. Confirmatur: Regula, ut talis, datur in supplementum naturæ, ita ut actus qui per principia naturalia non est determinatus, determinetur per principia moralia, scilicet regulas morum, quæ sunt recta ratio, & leges divinæ & humanæ: Cum ergo actus necessarii, licet spontanei, sint per principia naturalia determinati, non possunt subijci regulæ, nec ab ea dirigi & determinari.
4. Adde quod hæc sententia pugnat cum hoc celebri, Philosophiæ moralis principio: *Nemo peccat in eo quod vitare non potest:* quod S. Augusti-

nus lib. de duabus animabus cap. 11. usque adeo esse notum, & per se manifestum asserit, ut non solum à nemine ignoretur, sed & insuper à toto genere humano cantetur & declametur. *Nemo ista (inquit) cantant & in montibus pastores, & in theatris Poète, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in scholis, & Antistes in sacralibus, & in orbe terrarum genus humanum?*

Non est etiam omittendum, hæc sententiam, quæ totam libertatis essentiam in sola spontaneitate, seu immunitate à coactione collocat, à Calvini errore vix posse fecerit, & à Tridentini fulminibus se tueri: non enim alia ratione Tridentini Patres sess. 6. can. 4. contra Calvinum definiunt, stante motione gratiæ efficacis, liberum arbitrium posse dissentire, si vellet, nisi quia iudicant potentiam illam dissentientem esse de ratione libertatis. Ipseque Calvinus non negavit sub motione gratiæ efficacis voluntatem agere spontaneè & sine coactione, sed tantum à se ferri, sub tali motione illam non retinere potentiam ad oppositum, ut in Apologia Thomistarum fuisse ostensum est.

Hoc supposito tanquam certo, inquirimus quamam indifferentia sit de ratione libertatis creata? Duplex enim in voluntate creata potest dari, vel concipi indifferentia: una versatile, vaga, ac effrænata, quæ dicit potentiam eligendi se determinandi, independentem à divina motione & applicatione, & componendi dissentium, vel negationem actus, cum prærequisitis ad operandum, sive ut alii dicunt, potentiam dissentientiendi in sensu composito. Secunda vero non est ita vaga & effrænata, sed temperata subordinatione & subiectione ad Deum, ut primum liberum, primumque determinans, & consequenter divinæ motionis & applicationis necessitatem non excludit, nec importat potentiam dissentientem in sensu composito, sed tantum in sensu diviso: id est quod sub efficaci Dei motione voluntas retineat potentiam ad dissentientium, quamvis non possit actualem dissentium cum illa componere, vel conjungere. Primam indifferentiam Recentiores volunt esse de ratione libertatis creata: Thomistæ vero, aliique gratiæ efficacis defensores, illam rejiciunt, & alteram solum ad libertatis essentiam pertinere existimant.

Dico igitur: ad essentiam aut perfectionem libertatis, non pertinere indifferentiam illam versatilem, quæ divinæ motionis & applicationis necessitatem excludit: imò illam esse omnino impossibilem.

Probatur primò conclusio ex variis testimoniis D. Thomæ, quæ Tractatu præcedenti fuisse expendimus, quibus docet de ratione liberi arbitrii creati esse moveri & determinari à Deo, & consequenter ejus indifferentiam non debere esse ita vagam & effrænata, ut primi liberi motionem & determinationem excludat, sed temperatam subiectione & subordinatione ad Deum, ut primum liberum, primumque determinans. Insignis est locus i. parte quæst. 19. art. 3. ad 5. ubi ait: *Causa quæ est ex se contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum, sed voluntas divina quæ ex se necessitatem habet, determinat ipsam ad volitum ad quod habet habitudinem non necessariam.* Quibus verbis hoc discrimen inter voluntatem divinam & humanam continetur, quod voluntas divina determinat se ipsam, abique eo quod ab alia priori causa determinetur, quia est primum liberum, & primum determinans.

simpliciter voluntas autem humana est primum liberum, nec primum determinans simpliciter, sicut nec prima causa suarum operationum, non se determinat nisi prius naturā ab illa causa superiori, scilicet voluntate divini, que est primum liberum, primumque determinans, determinatur & inclinatur. Unde 3. contra Gentes cap. 2. sic habet. *Quod indifferenter se habet ad multa, non magis unum eorum operatur, quam aliud: unde à contingente ad utramque non sequeatur aliquis effectus, nisi per aliquid quo determinetur.* Idem docet Scotus in 4. dist. 49. per ad unum. 6. & dico ergo, his verbis: *Est contra naturam voluntatis determinari à causa inferiori, quia ipsa non est superior: non est autem contra naturam eius determinari à causa superiori: quia cum hoc fiat quod sit causa in suo ordine: Videri etiam potest per articulos 3. contra Gentes cap. 8. ubi eandem doctrinam disertè tradit.*

Confirmatur primò: Idem est liberum arbitrium seipsum determinare ad agendum, & seipsum movere & applicare. Sed per hoc quod liberum arbitrium seipsum moveat & applicet, ut secundum movens & secundum liberum, non excluditur quin à Deo ut primo movente & applicante moveatur & applicetur: Ergo ex hoc quod seipsum determinet, ut secundum liberum, & secundum determinans, non tollitur quin à Deo ut primo libero, primoque determinante determinetur. Major patet, Minor autem probatur ex eodem D. Thoma quaest. 3. de malo art. 2. ad 4. ubi sic ait: *Manifestum est quod cum aliquid movet alterum, non ex hoc ipso quod est movens, patitur quod sit primum movens, unde non excluditur quin ab altero moveatur & ab altero habeat similiter hoc ipsum quod movet: Similiter cum aliquid movet seipsum, non excluditur quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum quod seipsum movet: & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liberi arbitrii.* Item quaest. 24. de veritat. art. 1. cum sibi quinto loco objectisset, quod mens humana, cum non operetur nisi ut à Deo mota, sicut instrumentum non agit nisi ut motum ab artifice, non seipsum movet, & consequenter non operatur liberè; respondet concedendo voluntatem à Deo moveri, sicut instrumentum ab artifice. *Per hoc tamen (inquit) non oportet quod excludatur ratio libertatis, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen seipsum movet.* Idem docet 1. p. 105 art. 4 ad 2. & 3.

Confirmatur secundò: Voluntas creata habet quod le ad volendum determinet, ratione dominij quod habet supra suos actus liberos; in tali enim dominio consistit ejus libertas, & consequenter facultas eligendi & se determinandi. Sed dominium illud quod voluntas creata habet in suos actus liberos, non impedit quin Deus in illos perfectius & excellentius dominium habeat: Ergo quod voluntas creata seipsum determinet, non impedit quin à Deo ut primo libero & supremo Domino determinetur. Major est evidens, Minor probatur primò ex Augustino sepe relato, asserente Deum habere eorum inclinandum omnipotentissimam potestatem, magisque habere in potestate voluntates hominum, quam ipsi homines, & dicente, quod non ita est liber homo, ut Deum non habeat Dominum, qui dicit sine me nihil potestis facere. Secundò ex D. Thoma in 2. dist. 25. quaest. 1. art. 2. ad 3. ubi inquit: *Determinatio actionis & finis in potestate liberi arbitrii constituitur: unde remanet sibi dominium sui*

actus, licet non ita sicut primo agenti. Tertiò ratione: Nam dominium quod voluntas habet supra suos actus liberos, non est supremum & absolutum, sed à Deo dependens, eiq; subordinatum: unde sicut videmus quod dominium utile quod Vassallus aut Feudatarius habet in fundum, non impedit quin Rex aut Dominus habeant in illum dominium supremum & directum; ita nec dominium quod voluntas in suos actus liberos habet, impedit quin Deus nobilior & perfectior dominium in illos habeat.

Hanc rationem tangit S. Thomas 1. contra Gentes cap. 68. his verbis: *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle vel nolle, excludit determinationem virtutis ad unum (intellige ad unum per modum naturæ, non retinendo potentiam ad oppositum, qualiter ignis determinatur ad comburendum, & Sol ad illuminandum & violentiam cause exterius agentis; non autem excludit influentiam superioris cause, à qua est ei esse & operari.* Et 1. 2. quaest. 109. art. 2. ad 1. Homo (inquit) est dominus suorum actuum, propter deliberationem rationis, sed quod deliberet vel non deliberet, etsi hujusmodi etiam sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem procedentem; & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio quod est supra mentem humanam, scilicet Deo.

Probatur secundò conclusio. Indifferentia illa versatilis quam Molina fingit in libertate creata, postulat ut voluntas, positis omnibus ad agendum prioritate rationis, naturæ & causalitatis prærequisitis, possit non agere in sensu composito, seu cum illis componere dissensum & negationem actionis: at hoc non solum non est de ratione libertatis creatae, sed etiam illi repugnat, & contradictionem involvit, ut infra ostendemus: Ergo talis indifferentia ad essentiam libertatis creatae non pertinet, & implicat contradictionem.

Tertiò, Hæc indifferentia Moliniana subtrahit à Deo rationem primi liberi, & primæ causæ respectu determinationis voluntatis creatae; quia ut talis indifferentia in actum se exerat, non indiget cōkursu Dei prævio eam applicante, sed tantum simultaneo, & concomitante: concursus autem simultaneus determinatione voluntatis creatae non causat, quia illam non determinat, sed potius ejus determinationem supponit, vel expectat, ut Tractatu præcedenti fuse ostendimus: Ergo talis indifferentia reiicienda est.

Deniq; eandem conclusionem probant omnia argumenta quibus necessitas gratiæ de se efficacis in Tractatu de auxiliis demonstrari solet: Hæc enim indifferentia versatilis & Moliniana, rectâ fronte cum necessitate talis gratiæ pugnat: unde, ut supra dicebamus, ab omnibus ejus defensoribus procul abjicitur.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: SS. Patres comparant liberum hominis arbitrium aequilibrio æquæ in utramque partem propenso, & cardini versatili, qui in ortum & occasum æquali facilitate vertitur: Ergo juxta SS. Patres libertas voluntatis nostræ consistit in indifferentia illa in utramque partem versatili, quæ extrinsecam Dei motionem & prædeterminationem excludit. Consequentia videtur

detur manifesta: cum enim voluntas à Deo A
 præmota, sit determinata ad unum actum, v. g.
 ad amorem, eiq; veluti affixa, quamvis sub tali
 motione & prædeterminatione fervet poten-
 tiam & facultatem ad oppositum, ut docent
 Thomistæ, non potest tamen sub illo statu esse
 veluti libra, in perfecto æquilibrio constituta,
 vel cardo versatilis, cui est indifferens & æque
 pronum verti ad ortum vel ad occasum. Ante-
 cedens autem probant, tum ex Basilio libro de
 Spiritu Sancto cap. 16. ubi ait: *Angeli ceciderunt,*
quia equali libramento poterant in virtutem & vitium
vergere. Tum ex Augustino libro 3. de libero ar-
 bitrio cap. 1. cuius verba sunt: *Motus quo huc atq;
 illuc voluntas convertitur, nisi esset in nostra positus*
potestate, neq; laudandus homo esset, cum ad cœlestia,
*neque culpandus, cum ad inferiora detorquet car-
 dinem voluntatis.* Plura alia testimonia videri possunt
 apud Ruizium de scientia Dei, disp. 42. & 43. &
 apud Petavium tomo 1. dogmatum Theologi-
 corum, libro 5. cap. 2. & 3.

15. Respondeo concessio Antecedente, negando
 Consequentiam. Nam quando SS. Patres com-
 parant liberum arbitrium æquilibrio aut cardini
 versatili, hac similitudine solum declarare in-
 tendunt, hominem non habere virtutem opera-
 tivam, affixam & determinatam ad unum, qua-
 lem habent causæ naturales & necessarie, sed
 indeterminatam & indifferentem ad utrumli-
 bet, & docere quòd voluntas creata in ordine
 causæ secunde, & in ratione secundi liberi, & se-
 cundi determinantis, potest seipsam flectere, &
 determinare ad quodcumq; voluerit; nolunt
 tamen per hæc exempla SS. Patres excludere
 subordinationem & dependentiam quam habet
 à Deo ut primo libero, primoq; determinante,
 nec consequenter negare necessitatem divinæ
 motionis & applicationis; imò potiùs iisdem
 exemplis quibus utuntur, illam aperitè decla-
 rant. Libram enim in perfecto æquilibrio consti-
 tuta, nunquam in unam partem inclinat, nisi
 ab aliquo pondere determinetur; & cardo ver-
 satilis nusquam verget versus ortum, potiùs
 quàm versus occasum, nisi ab aliquo moveatur,
 & versus illam partem impellatur. Ità pariter,
 cum voluntas nostra ex sua natura sit indeter-
 minata & indifferens ad utrumlibet, nunquam
 se determinaret & in actum exiret, nisi à Deo
 moveretur & determinaretur: *Ab indifferenti e-
 nim ad utrumlibet non exit actus determinatus, nisi ab*
aliquo alio inclinetur ad unum, inquit Commenta-
 tor 2. physicorum. Velut loquitur S. Thomas
 supra relatus: *Quod indifferenter se habet ad multa,*
non magis unum eorum operatur quàm aliud, nisi ab
aliquo determinetur ad unum.

16. Addo quòd, quando SS. Patres comparant li-
 berum arbitrium libræ in perfecto æquilibrio
 constitutæ, aut cardini in utramq; partem versa-
 tili, loquuntur de libertate potentiali, & in actu
 primò cõsiderata, quæ est indifferens ad utrum-
 libet, nec magis ad unam partem determinata
 quàm ad alteram, non verò de libertate actuali,
 & in actum secundum redacta: hæc enim, ut pa-
 tet, est ad unum actum determinata, cum potentia
 tamen & facultate ad oppositum, nec gaudet in-
 differentia illà potentiali & privativà, quæ om-
 nem determinationem & actum excludit. Unde
 cum voluntas prædeterminata sit libera in actu
 secundo, & in actuali exercitio libertatis, non
 debet sub hoc statu comparari libræ in perfecto
 æquilibrio constitutæ, aut cardini in utramq;

partem versatili, sed potiùs libræ in unam par-
 tem inclinanti, cum potentia tamen & facultate
 vergendi in alteram; in hoc enim libertas
 actualis nostræ voluntatis consistit.

Objicies secundò: Libertas creata est que-
 dam participatio libertatis divinæ & increatæ:
 Sed libertas divina in eo consistit, quòd Deus
 seipsum determinet, ut à quocumq; agente ex-
 trinseco determinari non possit: unde D. Tho-
 mas in 2. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 1. probat in Deo
 esse liberum arbitrium, *Quia determinatio sui actus*
non est sibi ab alio, sed à seipso: Ergo similiter de ra-
 tione libertatis creatæ erit quòd voluntas
 seipsam determinet, ut à quocumq; alio deter-
 minari non possit, & cõsequenter quòd gaudet
 indifferentià illà versatili, quam Recentiores
 illa agnoscunt.

Respondeo libertatem creatam esse quidem
 aliquam divinæ & increatæ libertatis partici-
 pationem, sed diminutam & inadæquatam: habet
 enim homo ratione libertatis sibi inditæ domi-
 niũ in suos actus, ratione cuius potest ut secun-
 dum liberũ, & secundũ determinans, se deter-
 minare ad volendum & eligendũ hoc vel illud,
 quia tamen non est, nec esse potest, prima causa
 suæ determinationis, non potest habere in suis
 actus liberos dominium ita absolutũ & independens,
 ut divinæ motionis & applicationis necessitatẽ
 excludat. Unde, ut supra vidimus, D. Tho-
 mas statuit hoc discrimen inter Deum & causas
 secundas contingentes & liberas, quòd causa li-
 bera & contingens determinatur ab aliquo erro-
 riori ad effectũ: voluntas autẽ divina, quæ ex
 necessitatẽ habet, seipsam determinat ad volitũ
 ad quòd habet habitudinẽ non necessariam.

Ex quo patet, quàm sit à veritate & doctrina
 D. Thomæ alienum, quòd dicit Petrus ad J. Jo-
 seph in sua defensione D. Thomæ: *nimirum quòd*
libertas divina & creata in eo conveniunt, quòd sicut
Deus, præcisè ut liber est, ab alio quàm à se non deter-
minatur ad agendum; ita creatura, quæ libera est, in
se determinat ad agendum, ut ad hoc ab alio, scilicet in
libertate, determinari non possit. Idem repetit de-
 cens, quòd creaturæ ratione libertatis sunt Deo
 similes, quatenus sicut Deus seipsum determi-
 nat ad suas volitiones, eò quòd liber est; ita
 creaturæ rationales seipsas determinat ad suas
 operationes, neq; eas ab ullo agente extrin-
 seco, salvã ipsarum libertate, determinari pos-
 sunt. Patet, inquam, falsitas hujus doctrinæ:
 Tum ex discrimine ex D. Thoma relato inter
 Deum & causas secundas liberas & contingen-
 tes. Tum etiam, quia idem S. Doctor quæst. 1.
 de verit. art. 9. statuit hanc differentiam inter
 Deum & alia agentia creata, quòd illa, cum sint
 omnino extrinseca voluntati, non possunt eam
 intrinsecò immutare & determinare: Deus au-
 tem, cum sit author & principium animæ, & e-
 minentissimo modo omnem ejus libertatem &
 determinationem contineat, potest, salvis ius-
 tus libertatis illius, eam intrinsecò determinare
 & immurare, ejuq; inclinationem transferre de
 uno in aliud.

Deniq; idem Præceptor Angelicus clarè men-
 tem suam aperit, & prædictam Petri à S. Joseph
 doctrinam penitus convellit in 2. dist. 25. quæst.
 1. art. 1. ad 3. his verbis: *Determinatio actus*
finis in potestate liberi arbitrij constituitur, nisi
remanet illi dominium sui actus, LICET NON
ITA SICUT PRIMO AGENTI. Unde contra
 hunc Auctorem, sub Michaëlis clypeo & li-
 bero

baro pugnandum est, & hoc potentissimo verbo, cuius ut Deus: vel ut loquitur S. Thomas: NON ITA TAMEN SICUT PRIMO AGENTI, nota eius doctrina facile subvertetur.

ARTICULUS II.

Quæ sit radix & origo libertatis creatæ?

Duplicem libertatis nostræ radicem agnoscunt Thomistæ cum S. Doctore. Periherm. lect. 14. Unam remotam, & extrinsecam, ac in Deo existentem. Alteram proximam, & intrinsecam, & in ipso homine residentem. Prima est efficacia infinita divinæ voluntatis, attingentis substantiam & modum in nostris operationibus. Secunda est indifferentia objectiva iudicij, quæ intellectus iudicat, bonum propositum voluntati ut prosequendum, non habere necessariam connexionem cum bono in compuni, ad quod est naturaliter determinata voluntas. Utque libertatis radix breviter hinc explananda est.

§. I.

Prima libertatis radix explicatur.

Secundò: Secundum principia D. Thomæ, prima radix contingentie & libertatis in rebus, est summa efficacia divinæ voluntatis, cuius causalitas se extendit ad omne ens, & ad omnes modos & formalitates entis.

Hanc conclusionem perpetuo & constanter docet D. Thomas in omnibus locis in quibus agit de concordia libertatis creatæ cum voluntate Dei, eiusque providentia & prædestinatione: nunquam enim aliter hæc extrema inter se conciliat, quam ad infinitam divinæ voluntatis efficaciam recurrendo. Ut videri potest supra quæst. 19. art. 8. ubi quærit: An voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat? Et rejectâ sententiâ aliquorum, qui libertatem & contingentiam rebus volebant peti solum ex ipsis causis secundis liberis & contingentibus, sic concludit. Et idem minus descendendum est, quod hoc contingit propter efficaciam divinæ voluntatis. Cum enim aliqua causa efficiax fuerit ad agendum, effectus consequitur causam, non tantum secundum id quod sit, sed etiam secundum modum fieri vel essendi. Ex debilitate nam virtutis active in semine, contingit quod fitum nascitur dissimili patri in accidentibus quæ pertinent ad modum essendi. Cum igitur voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant, qui Deus ea fieri vult. Vult autem quadam fieri Deus necessario, quadam contingentem, ut sit ordo in rebus ad complementum universi: Et idem quibusdam effectibus aptavit causas necessarias, quæ deperire non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes deservibiles, ex quibus effectus contingentem eveniunt &c. Idem sub eodem ferè terminis repetit opusculo 3. cap. 140. Ad efficaciam (inquit) divinæ voluntatis pertinet, ut non illud fieri vult: Vult autem quadam fieri necessario, & quadam contingentem, quia utrumque requiritur ad complementum esse universi: ut igitur res utroque modo proveniant, quibusdam adaptat necessarias causas, quibusdam vero contingentes. Et quæst. 23. de verit. art. 5. Voluntas divina est agens fortis-

simum, unde oportet eius effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri, id est necessario vel contingentem, cito vel tardè. Idem docet 1. p. quæst. 22. art. 4. præsertim in resp. ad 1. & 3. quæst. 23. art. 6. quæst. 83. art. 1. ad 3. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. tertio cont. Gent. cap. 94. quæst. 6. de verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. 1. art. 4.

Respondent Adversarij: D. Thomam in his locis libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divinæ voluntatis reducere, non quod libertatem & contingentiam rerum suâ efficaciam & causalitate immediatè producat; sed quia produxit causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

Sed contra primò: D. Thomas loco primò relato, scilicet 1. p. quæst. 19. art. 8. initio corporis articuli, hanc responsionem adducit, eamque duplici ratione impugnat, ut ibidem videri potest, & in fine sic concludit: Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingentem, quia causa proxima sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingentem evenire, contingentes causas ad eos præparavit. Idem habet quæst. 23. de verit. art. 5. citato.

Secundò: Verbum præparare, seu aptare causas contingentes ad suos effectus, quo utitur S. Doctor locis relatis, non idem sonat ac illa creare vel producere, ut Adversarij malè interpretantur, sed potius significat eas movere & applicare ad agendum: ut patet quando dicitur Proverb. 31. Præparatur voluntas à Domino. Hæc enim verba, non creationem, sed motionem & applicationem voluntatis designant, sicut & ista Apostoli ad Hebræos 13. Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem. Unde S. Thomas hunc locum exponens, sic ait: Deus quando immitit homini bonam voluntatem, aptat eum: id est facit illum aptum, & idè Apostolus dicit: aptet vos in omni bono. Spuria ergo ac legitima, & à mente S. Doctoris prorsus extranea est hæc Adversariorum interpretatio.

Tertiò, hæc responsio subtrahit ab immediata Dei causalitate, & consequenter ab ejus prædestinatione, prædefinitione, ac providentia, ipsum modum libertatis & contingentie qui in nostris actibus liberis reperitur, quod est apertissimè contra D. Thomam quæst. præcedenti art. 4. ad 3. ubi ait: Modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis. Et 1. Periherm. lect. 14. Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, & veluti causa quadam profundens totum ens, & omnes ejus differentias: sunt autem differentia entis possibile & necessarium; & idè ex ipsa voluntate divina ordinantur necessitas & contingentia in rebus. Item docet 6. Metaph. lect. 3. in fine, ubi sic dicitur, & infallibilitatem divinæ providentiæ cum humanorum actuum contingentia & libertate, hoc modo conciliat. Sciendum est (inquit) quod ex eadem causa dependet effectus, & omnia quæ sunt per se accidentia illius effectus: sicut enim homo est à natura, ita & omnia ejus per se accidentia, ut risibile & mentis disciplina susceptibile. Si autem aliqua alia causa non faciat hominem simpliciter, sed hominem talem, ejus non erit constituere ea quæ sunt per se accidentia hominis, sed solum uti eis. Politicus enim facit hominem civilem; non tamen facit eum

directa per illam cognitionem, quae representat objectum ut indifferens, alioquin sicut illa cognitio est radicaliter libera; etiam actus voluntatis esset formaliter liber, & sicut in illa cognitione esset indifferens objectiva, ita & in actu voluntatis reperiretur indifferens formalis. Nec procederet etiam à voluntate ut directa per aliam cognitionem; suppono enim nullum alium actum intellectus praesupponi: Ergo procederet à voluntate absque ulla directione & cognitione intellectus. Sicut ergo voluntas, etiam de potentia Dei absoluta, non potest ferri in incognitum, ita nec amare necessario aliquid objectum, quod ut indifferens ei ab intellectu proponitur.

36. Confirmatur amplius ex D. Thoma loco ultimo citato in resp. ad 1. ubi docet quod voluntas potest considerari dupliciter. Primum ut natura: secundo ut potentia libera. Primo modo tendit in bonum naturaliter, & simplici ejus apprehensione diriguntur. Secundo liberè in illud fertur, & iudicio indifferenti rationis regulatur. Sicut ergo implicat quod à voluntate primo modo considerata, exeant nisi actus purè naturales & necessarii, quales sunt prima intentio finis, vel amor beatitudinis in communi: ita & ab illa secundo modo spectata, non possunt nisi actus liberi procedere, & ita repugnat quod voluntas, ut est potentia rationalis, & indifferenti iudicio rationis regulata, ad aliquem actum necessitetur.

§. IV.

Solvuntur argumenta in contrarium.

37. **C**ontra praecedentem conclusionem insurgit Suarez prolegom. 1. de gratia cap. 4. & 5. eamque totis viribus conatur evertere. In primis objicit auctoritatem D. Thomae quaest. 22. de verit. art. 8. ubi dicit, Deum posse necessitate voluntatem, non cogere. Et Augustini in Enchir. cap. 98. docentis, Deum posse inclinare voluntates hominum ad quodcumque voluerit, & quomodocumque voluerit: Sed hoc esset falsum, si non posset voluntatem hominis necessitate ad amandum objectum ut indifferens ei ab intellectu propositum: Ergo &c.

38. Secundò arguit: Calvinus & alij hujus temporis Haeretici, dixerunt Deum decreto suo & gratia efficaci, necessitate hominis voluntatem, eisque libertatem & indifferenciam tollere; & tamen illi non sustulerunt indifferenciam objectivam iudicij, neque dixerunt hominem moveri per gratiam ad actus bonos, sicut bruta incitantur à natura ad pabulum, vel sicut beati moventur à Deo ad amorem beatificum: Ergo Patres Tridentini, qui hoc non obstante hunc errorem proscripserunt, censuerunt ad libertatem non sufficere iudicium rationis indifferens, eoque existente in intellectu, voluntatem posse necessitari à Deo per motionem aliquam in illa receptam, eamque determinantem ad unum, sine potentia & facultate ad oppositum.

39. Tertio: Voluntas regulata per iudicium rationis indifferens, non gaudet nisi virtute & potentia infinita ad se determinandum: Ergo potest vinci ab agente virtutis infinitae, & consequenter necessitari, ut agat vel non agat.

40. Quarto: Voluntas non solum potest necessitari ab objecto, sed etiam à Deo, ut docet D. Thomas ubi supra: At si non possit necessitari à

A Deo, supposita indifferencia objectiva iudicij, solum poterit necessitari ab objecto: Ergo &c. Quintò: Si homo non posset necessitari à Deo ad amandum objectum, illi ut indifferens ab intellectu propositum, voluntas creata non posset extrahi per divinam omnipotentiam à suo connaturali modo operandi: Consequentia est falsum, & divinæ omnipotentiae injuriosum: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris probatur: Connaturale est voluntati ferri necessario circa objectum absque indifferencia ei propositum: Ergo si Deus non possit aliter necessitate voluntatem ad amandum aliquid objectum, quam proponendo illud absque indifferencia, non poterit voluntatem à suo connaturali modo operandi extrahere.

Hæc tamen parum urgent, & ex principibus statutis facile dilui possunt. Ad primum enim respondetur, D. Thomam loco citato docere quidem, Deum posse necessitate voluntatem creatam, eamque intrinsecè immutare (quod ut rō fatemur) non tamen dicere eibi, neque alibi, quod possit illam necessitate, quando moveam per iudicium rationis indifferens, ad volendum aliquid bonum; id enim manifestè ejus naturæ repugnat, ut ostendimus; quia cum sit appetitus rationalis, non potest ferri in objectum alio modo quam sit ei ab intellectu propositum. Unde ad Augustini testimonium ibidem adductum, facile responderetur, Deum, ratione suæ omnipotentiae, & supremi dominij quod habet in nostram voluntatem, posse illum movere & applicare ad quodcumque voluerit, & quomodocumque voluerit, dummodo id non implicet contradictionem, nec modus ille repugnet naturæ ipsius voluntatis, ut contingit in proposito.

Ad secundum dicendum, quod licet Calvinus, & alij hujus temporis Haeretici, indifferenciam objectivam in homine moto per gratiam efficacem, non negaverint formaliter & expressè, & ut ita dicam, in actu signato, eam tamen sustulerunt virtualiter, arguuntque, & in actu exercito; docuerunt enim voluntatem moveri à Deo per gratiam efficacem spontaneè solum non liberè, & sine indifferencia & potentia ad oppositum, eoque modo quo equus à fessore movetur & incitatur ad currendum; hoc enim exemplo utitur Calvinus libro 2. instit. cap. 3. Unde cum motus purè spontanei nullam supponant vel patiantur indifferenciam objectivam iudicij, ut constat in prima intentione finis, & in amore beatitudinis in communi, manifestum est, Calvinum, & alios hujus temporis Haeticos, re ipsa & de facto indifferenciam objectivam iudicij sustulisse de medio, licet forte eam formaliter & expressè non negaverint.

Vel etiam dici potest, Calvinum dupliciter errasse, primò in fide, asserendo Deum sua gratia movere hominis voluntatem purè spontaneè, & nullam relinquendo indifferenciam seu potentiam ad oppositum, sub ipsa motione gratiae. Secundò in Philosophia, existimando voluntatem posse à Deo necessitari, remanente in intellectu indifferencia objectiva iudicij: & Concilium primum errorem proscripsisse, alterum verò noluisse attingere, sed illum disputationibus Philosophorum & Theologorum reliquisse.

Ad tertium, concessio Antecedente, distinguitur.

Dⁿⁱ: & ex suppositione scientia Dei. Quasi D. Thomas vellet præsuppositâ scientiâ Dei, res evenire necessariò, & eâ sublata, liberè & contingenter.

55. Horum vestigiis inhaerens Petrus à sancto Joseph, in eundem scopulum impedit, & sensum compositum & divisum eodem modo exposuit & intellexit, in opusculo quod defensionem D. Thomæ inscribit. Ibidem enim in præfatione, observatione 4. pag. 5. sic habet: Observandum quartò: quando inquirimus an voluntas nostra à Deo ita moveatur, ut posita ejusmodi motione, illa non possit non operari, non considerare voluntatem nostram, formaliter ut substantem motioni divina, seu ut facientem sensum compositum cum illa. Si enim voluntas reipsa subsistens motioni divina, spectetur præcisè ut est potentia quadam libera, & ut mente præcisâ ab ejusmodi motione, nemo dubitat quin ea ut sic, in sensu diviso, possit non edere actum ad quem movetur, & flecti ad oppositum. Sicut dubium non est, quin sur possit fugere, & saluti sua consulere, si concipiatur ut divisus à ceteris quibus constituitur est. Et disp. 1. lect. 4. pag. 87. Nec (inquit) hic locum habere potest vulgaris illa evasio de composito & diviso. Nam valde ridiculum est dicere eum qui absolutè non potest, vel præmotionem tollere, vel effectum illius impedire, agere tamen liberè, quia in sensu diviso, seu ut à tali motione præcisus, potest non agere. Sic enim dicendum esset, neque nos necessariò velle beatitudinem, quia si concipiamur ut divisi ab eo instinctu quo naturaliter eam optamus, sic possumus eam non velle. Et similiter qui à se calidum amovere non potest, non calefit necessariò, sed liberè; quia si concipiatur ut divisus à corpore calido, non calefit, imò nec caleferi poterit. Deniq; toto illo opusculo hanc spuriam & illegitimam; imò & erroneam, sensus compositi & divisi intelligentiam, passim Thomistis attribuit, à qua tamen penitus illi abhorrent, ut constabit referendo expressa illorum testimonia.

56. Primus sese offert Bannez, quem aliqui parùm in antiquorum libris versati, primum præmotionum auctorem asserunt. Hic ergo i. p. quæst. 14. art. 13. dubio ultimo, his verbis præfatam distinctionem explicat. *Necessitas in sensu composito non est accipienda in illo sensu quòd stante scientiâ Dei de Antichristo futuro, nulla maneat contingentia in causis quæ producturæ sunt Antichristum, sed sit totaliter determinata ab ipsa scientiâ Dei, ut necessariò producant Antichristum in tempore à Deo disposito: HIC ENIM SENSUS EST FALSISSIMUS ET CONTRA FIDEM.* Vide quomodo loquatur de illo sensu composito, quem Adversarij ipsi & alij Thomistis attribuant.

57. Secundo loco occurrit Alvarez gratiæ efficacis, & physici prædeterminationis propugnator acerrimus, qui variis in locis ita clarè circa hoc mentem suam aperuit, ut mirum sit quòd Egidius Coninck, & alij ejusdem Societatis Theologi supra relati, ei perversum illum sensum attribuire audeant. Nam disp. 25. de auxiliis num. 14. hæc scribit. *Advertimus quosdam Theologos in Dialecticis principiis deficere, dum arbitratur hanc propositionem, homo motus à Deo auxilio efficaci, non potest dissentire vocationi divina in sensu composito, nihil aliud significare, quàm quòd tempore quo illa motio est in homine, ille non potest dissentire, sed necessariò convertitur; ablata*

A verò motione efficaci, tunc possit dissentire, & non converti. Sed isti Auctores non attingunt verum sensum compositum, sed solum faciunt compositum auxiliis efficacis cum voluntate creata, non eam componunt auxiliis efficaci & actuali resistentiâ in eodem subjecto, pro eodem tempore, quam compositionem significat ista propositio: *liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci ad consentiendum, potest dissentire in sensu composito.* Sicut enim ista propositio, album non potest esse nigrum in sensu composito, non significat quòd quando albedo est in homine, tunc non possit esse niger, ablata verò albedine, possit esse niger, sed significat albedinem & nigredinem esse formas simul impossibiles in eodem subjecto, ita ut impossibile sit aliquid simul esse album & nigrum, & præterea est vera propositio. Ita hæc liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci, non potest dissentire in sensu composito; non significat quòd quando motio efficaci est in homine non possit dissentire, sed vellet, ablata verò motione efficaci, tunc possit dissentire: sed significat hæc duo esse concurrentia simul, quòd scilicet auxiliis efficaci, in libero arbitrio, & liberum arbitrium dissentiat, & propterea illa propositio est vera, quoniam concurrentia simul in eodem, quamvis efficaci auxiliis simul comparatiur secum in eodem arbitrio potentiam ad dissentiendum si velit, quòd sufficit & requiritur ad libertatem. Eodem modo hanc distinctionem explicat disputat. 94. ubi etiam conqueritur de Auctoribus qui oppositum sensum impingunt Thomistis, cum ab eorum mente sit omnino alienus.

Item libro 2. Responsonum cap. 1. numero 34. *Sensus compositus (inquit) non est ille qui in argumento insinuat, quòd videlicet quando gratia efficaci est in voluntate, non possit voluntas non agere actum illum ad quem determinatur, ablata verò motione possit non agere.* Hic enim sensus CONTRARIUS FUIT A CALVINO. Et iterum cap. 4. numero 9. *Calvinus in eo deceptus est, quia tenuit illam propositionem (liberum arbitrium motum à Deo gratia efficaci, non potest dissentire in sensu composito) nihil aliud significare, nisi quòd postquam iam gratia efficaci in voluntate posita est, non possit liberum arbitrium dissentire ac refragari, ablata verò motione possit.* Et in hac significatione accipere videntur sensum compositum, qui nostram sententiam impugnant. Nos autem multò aliter intelligendum esse compositum sensum illius propositionis contendimus. Non enim per illam significatur, quòd quando est motio efficaci in homine, tunc non possit dissentire, aut refragari, ablata verò motione possit. Si enim hoc semel concederetur, absque dubio everteretur libertas arbitrii, nec posset per distinctionem illam, sensus compositi & divisi, ejusdem arbitrii libertas concordari cum decreto absoluto voluntatis divina, prædeterminantis omnes actus bonos futuros, nec cum efficaciacia auxiliis præoperantis gratiæ. Sensus ergo legitimus illius propositionis in sensu composito acceptæ, hæc duo simul esse impossibilia, quòd nimirum auxiliis efficaci ad consentiendum, sit in homine, & homo dissentiat. Quo nihil clarius & expressius dici potest.

Similia habet Gonzalez i. p. quæst. 19. art. 8. disp. 57. num. 48. *Hæc (inquit) propositio (scilicet prædeterminatione & prædeterminatione divina voluntatis de futura penitentia Petri, Petrus potest non penitere) in sensu diviso vera est, falsa autem in*

Verando, Deus possit prædestinare vel non prædestinare, sed ex hoc non tollitur prædestinationis certitudo. Et in Boëtium de consolatione lib. 5. proâ ultimâ ait: Ista ratio: quod à Deo prævisum est, necessariò evenit, solvitur dicendo, quod verum est necessariò evenit, necessitate conditionatâ, non necessitate absolutâ. Alii aliter solvunt, quod illa propositio est vera in sensu composito, sed falsa in sensu diviso: unde cum dicitur quidquid prævisum est, necessariò evenit, verum est in sensu composito: ergo impossibile est prævisum à Deo non evenire; tamen in sensu diviso falsa est, quia eventus rei saltem contingentis, in se non est necessarius.

63. Favet etiam Aristoteles 1. de cælo textu 119. Sedendi (inquit) & standi simul quis habet potentiam, quia quando habet illam, habet & alteram, sed non sic ut simul sedeat & stet, sed alio tempore, & 1. Elench. agens de fallacia compositionis ait: Propter compositionem verò huiusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: non enim idem significat, si dividens quis dicat & componens, quod possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere; & hoc identidem si quis componat non scribentem scribere, significavit profectò quod habet potestatem ut non scribens scribat (Ecce sensum compositum quo componitur non scriptio cum actuali scriptio) Si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit ut scribat. Ecce sensum divisum, quo dividitur non scriptio ab actuali scriptio, & significatur dari potentiam in homine non scribente ut scribat, & vice versâ in scribente ut non scribat.

Denique Venerabilis Beda in axiomatibus Philosophicis ex Aristotele collectis, littera O, sic habet: Omnia futura de necessitate evenient 1. Per hiern. Verum est in sensu composito, non autem in sensu diviso, vel verum est ex hypothesi, non autem simpliciter. Si enim futura sunt, utique evenient necessario. Implicat enim contradictionem eventura esse & non eventura. Non tamen quæcunque eventura sunt, eventura necessario simpliciter, sive necessitate quadam absolutâ.

ARTICULUS V.

An divina prædefinitiones, seu decreta ab intrinseco efficacia, quæ à Thomistis prædeterminantia appellantur, libertatem tollant, aut ledant?

64. Celebris est his temporibus hæc controversia: hoc enim sæculo, quod major in divina voluntate statuitur efficacia, eò minor à quibusdam Recentioribus ponitur in humana libertas, & quod S. Thomas suprâ relatus contingentie radicem appellat, illi necessitatis causam, & libertatis ruinam ac perditionem esse existimant. Quantum hoc sit à veritate, & à Sanctorum Patrum doctrina alienum, placet breviter hic ostendere, & difficilem hanc humanæ libertatis cum divinæ voluntatis efficaciam concordiam, quæ ingeniorum gehenna, & humanæ mentis Euripus, meritò appellari potest, exponere; & ostendere quòd sicut in ineffabili Incarnationis Mysterio, Dei sapientia, humana divinis, & divina humanis mirabiliter copulavit, Tantoque sedere utramque naturam consuevit, ut nec inferior em consumeret glorificatio, nec superior em minueret assumptio; Ita & in prædestinationis Mysterio inscrutabili, ejus omnipotentia

Leo
Papa
serm. 1.
de
nati-
vitat.

A liberum nostræ voluntatis consensum, cum invictissima ac insuperabili suorum decretorum efficacia & fortitudine, tam inviolabili nexu, & tam amabili vinculo sociavit, ut nec decretorum efficacia arbitrii libertatem lægaret, minuat, nec arbitrii libertas aut mutabilitas, divinæ voluntatis efficaciam impediatur aut retardet.

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Notandum primò: Duplicem distingui à Thomistis prædeterminationem: unam æternam, & in Deo manentem: alteram temporalem, & in creatura receptam. Prima dicitur decretum prædeterminans, seu divina prædeterminatio, secunda appellatur præmotio vel prædeterminatio physica, vel gratia efficax, & prædeterminans; quando movet & applicat voluntatem ad actus supernaturales.

Notandum secundò: In his nominibus, decretum prædeterminans, prædeterminatio physica, gratia prædeterminans: particulam præ non deliquit prioritatem durationis, sive temporis, sed duratæ naturæ, seu causalitatis & dependentiæ, quam explicat Aristoteles in post prædicamentis in cap. de priori & simul, dum ait, quòd illud est prius à quo aliud pendet tanquam à causa, & nihilominus convertitur subsistendi consequentia, ita ut si verum sit unum esse, verum etiam sit esse & alterum: quomodo causa etiam in actu, est prior suâ operatione & effectu, quia licet non possit concipi causa in actu, nisi concipiatur ejus operatio, & effectus ab illa procedens, nihilominus, quia operatio & effectus dependent à causa in actu, id eò causa in actu dicitur prior suâ operatione & effectu, prioritate dependentiæ & causalitatis, quæ vocatur etiam prioritas instantis à quo. Ab hac ergo prioritate dependentiæ seu causalitatis, divinum decretum, secundum Thomistas, denominatur prævium, seu determinans, ejusque motio & executio, præmotio seu prædeterminatio appellatur.

Notandum tertio, Divinam motionem in creatura receptam, ab eisdem Thomistis physicam appellari, non quòd forma naturalis sit, sed per modum naturæ ad unum determinans (absit) sed quia ex propria essentia, & ab intrinseco est efficax, independenter à quocunque creato consensu: quod est esse physicam Theologicè, non Philosophicè. Exemplum tibi dat ipse Thomista, dum docet gratiam physicè expellere peccatum, non quòd exerceat oppositionem formæ naturalis seu physicæ; sed quia oppositionem habet cum illo ex sua propria essentia, & ab intrinseco, independenter à quocunque lege extrinseca.

Notandum quartò: nos hic solum agere de decreto prædeterminante, & æterna Dei prædeterminatione: disputatio enim de prædeterminatione temporali, & gratia efficaci ac prædeterminante, non est præteritis instituti, sed pertinet ad Philosophiam, vel ad Tractatum de auxiliis, ea tamen quæ hic de decreto prædeterminante dicemus, facile applicari poterunt physica prædeterminationi, & gratia prædeterminanti, quæ sunt ejus vis ac instrumentum, & quæ ab illo, sicut radii à sole, rivuli à fonte, & effectus à causa, promanant.

Notandum ultimo: Duplicem solere in nobis distingui libertatem, unam potentialè ac in actu

primò,

peritio, que consistit in potentia seu facultate
quæ voluntas potest velle aut non velle, eligere
vel non eligere, & se determinare ad amandum
vel non amandum hoc vel illud objectum: alte-
ram actualem & exercitam, quæ est ipsamet
actualis electio & determinatio voluntatis, in
qua consistit libertatis potentialis, seu habitua-
lis exercitium. His præmissis.

Dico primò: decretum prædeterminans cau-
sare libertatem actualem nostræ voluntatis.

Probatum primò: Illud causat libertatem
actualem nostræ voluntatis, quod reduci liber-
tatem potentialem de actu primo ad secundum:
Hoc facit decretum prædeterminans in senten-
tiis Thomistarum, applicat enim voluntatem, &
facit quod illa in actu secundo se determinet ut
secundum liberum & secundum determinans,
ut constat ex infra dictis: Ergo libertatem
eius actualem causat. Unde Augustinus de cor-
ruptis & grat. cap. 8. ait: quod gratia causat in no-
bis liberam, fortissimam, & invictissimam volun-
tatem. Et subdit, *Voluntas quippe humana, non liber-
tate consequitur gratiam, sed GRATIA LIBERTA-
tatem, & insuperabilem fortitudinem.* Et lib. 1. con-
tra duas Epist. Pelag. cap. 19. *Gratia* (inquit) *ope-
ratur in cordibus hominum, non ut homines, quod fieri
non possunt, nolentes credant, sed ut volentes ex nolenti-
bus fiant.*

Favet etiam D. Thomas 1. p. quæst. 83. art. 1.
ad 2. ubi ait: *Deus movendo causas voluntarias, non
operatur, quin actiones earum sint voluntarie, sed po-
tius hoc in eis facit.* Et in 2. dist. 25.
quæst. 1. art. 2. ad 1. *Deus operatur in voluntate & in
libero arbitrio, secundum eius exigentiam. Vnde etiam
liberitatem hominis in aliud mutat, nihilominus ta-
men hoc sua omnipotentia facit, ut illud in
quod mutatur voluntarie velit.* Quæ verba
maximè ponderanda sunt: si enim hoc facit
Deus sua omnipotentia, manifestum est ad con-
ciliandam libertatem actuum humanorum cum
divinorum decretorum efficacia, non esse re-
currendum ad præscientiam, futurum nostræ
voluntatis consensum explorantem, sed ad infi-
nitam divinæ voluntatis efficaciam, attingen-
tem substantiam & modum libertatis in nostris
operationibus, & ad omnipotentissimam illam
potestatem, quam, juxta Augustinum, Deus ha-
bet cordium inclinandorum.

Probatum secundò conclusio, & ratio præce-
dens magis illustratur. Libertas actualis nostræ
voluntatis in libera ejus electione & determina-
tione consistit, ut diximus in ultimo notabili: At
hæc solam à decreto prædeterminante causari
potest: Ergo & actualis libertas. Major patet,
Minor verò sæpè fuit à nobis demonstrata, ex eo
quod ad rationem causæ & principii actualis re-
spectu alicujus effectus, duæ conditiones indis-
pensabiliter requiruntur: videlicet quod illum
proximate saltem naturæ & causalitatis antecede-
at, & intimam ac indissolubilem cum eo habeat
connexionem: quæ conditiones soli decreto
prædeterminanti, respectu liberæ determinatio-
nis nostræ voluntatis, quadrare possunt. Nam
decretum indifferens, nec illam prioritate natu-
ræ antecedit, sed eam potius ab humana volun-
tate supponit, vel expectat, nec habet intrinsecâ
& indissolubilem cum illa connexionem, sed
potest indifferenter connecti cum consensu vel
dissentiu, & ad utrumque mediâ voluntatis de-
terminatione transire. Idem dicendum est de de-
creto moraliter tantum excitante, illud enim nõ

est ab intrinsecò, & ex propria vi & efficacia,
cum liberi arbitrii determinatione connexum,
sed tantum ab extrinsecò, & ex accidenti, ex li-
bertate scilicet arbitrii creati, quæ per accidens
in talibus occasionibus & circumstantiis, ad cõ-
sensum potius quàm ad dissentiu se determinat.

Dices cum Adversariis: liberam nostræ volun-
tatis electionem & determinationem non
deberi, nec posse, salvâ libertate, à Deo imme-
diatè causari, sed tantum à voluntate creata, ex
innata libertate, sub concursu indifferenti, &
motione tantum morali, ad consensum potius
quàm ad dissentiu se determinante.

Sed hæc responsio & doctrina Adversario-
rum, Tractatu præcedenti disp. 4. art. 2. fuscè im-
pugnata est, ejuque falsitas patet etiam ex dictis
suprà disp. 3. art. 3. ubi contra Molinam ostendi-
mus, determinationem voluntatis ad actus su-
pernaturales, esse divinæ prædestinationis effe-
ctum, nec solum subiacere ejus præscientiæ, sed
etiam ejus providentiæ & causalitati, ibiq; plu-
ra Sanctorum Patrum testimonia, in hujus veri-
tatis confirmationem, adduximus: præsertim
definitionem Cælestini I. in Epistola ad Episco-
pos Gallia, ubi definit, quod *Nemo, nisi per gra-
tiam libero bene utatur arbitrio.* Et D. Augustini
lib. 1. retract. cap. 9. dicentis: *Quia omnia bona, &
magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur ut
à Deo sit & bonus usus libera voluntatis, quæ virtus est,
& in magnis numeratur bonis.*

Confirmatur primò: Deus cum sit primum
liberum, & tale per essentiam, ac supremum ha-
beat in nostras voluntates dominium, omnem
liberam illarum determinationem, quæ est li-
bertas per participationem, eminentissimo &
perfectissimo modo in se continet: Ergo potest
illam causare, & efficere sine libertatis dispen-
dio, ut voluntas humana in suo ordine, & ut se-
cundum liberum & secundum determinans, ad
suos actus liberos se determinet. Consequentia
patet: causa enim efficiens potest producere effe-
ctus quos virtualiter aut eminenter præcontinet.

Confirmatur secundò ex Augustino de cor-
ruptis & gratia cap. 14. dicente: *Deus magis habet in
potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.* Ex qui-
bus verbis hoc potest confici argumentum. Do-
minium divinum ita est summum ac perfectum,
quod quicquid potest creata virtus & domi-
nium, potest & Deus, & multò ampliùs, ac per-
fectiori modo: Sed voluntas creata, ratione do-
minii quod habet in suos actus liberos, potest
salvâ libertate se ipsam determinare & applicare
ad suos actus liberos eligendos: Ergo à fortiori
Deus id præstare poterit. Unde, inquit S. Tho-
mas quæst. 21. de verit. art. 8. *Sicut voluntas potest
immutare actum suum, ita & multò ampliùs Deus.*
Hanc rationem fusiùs expendemus infra, quan-
do adversus sententiæ fundamenta contulerimus.

Confirmatur tertio: Si Deus non possit, salvâ
libertate, voluntatem creatam ad suos actus li-
beros determinare & applicare, ejuq; determi-
natione ab illa expectare, & veluti emendicare,
ac precario obtinere debeat, sequitur ejus domi-
nium in nostras voluntates, non esse regale &
monarchicum, sed tantum civile & politicum:
Consequens est falsum, ut constat ex verbis Au-
gustini nuper relatis, & ex illo Proverb. 21. *Sicut
divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini,
quocumque voluerit vertet illud:* Ergo & Antece-
dens. Sequela Majoris probatur: Dominium su-
preum & perfectum, ut docent Theologi, con-

stitit

littit in potestate utendi aliqua re, eamque applicandi ad quodcumque dominus voluerit; sic voluntas, quia ceteras potentias animæ ad suos actus applicat, eis dominari & imperare dicitur; & charitas cæterarum virtutum regina appellatur, quia illas ad operandum movet & applicat, & illarum actus ordinat, & cum ultimo fine conjungit: Ergo si Deus non possit uti voluntate creatâ, & eam, salvâ ejus libertate, determinare & applicare ad quodcumque voluerit, illamque solum possit moraliter movere, & suasionibus allicere, manifestum est, ejus dominium in nostras voluntates, non esse regale & supremum, sed civile tantum & politicum.

78. Ex dictis in hac conclusione inferes, sublato decreto prædeterminante, tolli etiam omnem libertatem actualem, seu omnem liberam nostræ voluntatis determinationem. Sublatâ enim causâ, tollitur effectus: Ergo si decretum prædeterminans causet libertatem actualem nostræ voluntatis, & efficiat quod voluntas creata, sub indifferentia objectiva judicii, quæ est proxima & intrinseca libertatis radix, se ad volendum & operandum determinet, retinendo potentiam ad oppositum, in quo libertas actualis nostræ voluntatis consistit; manifestum est, quod sublato decreto prædeterminante, omnis etiam libertas actualis nostræ voluntatis destruitur.

79. Confirmatur: Decretum prædeterminans, ut supra ostendimus, reducit libertatem potentialem de actu primo ad secundum, & facit quod illa in actum secundum se exerat: Ergo illo sublato, libertas nostræ voluntatis semper maneret potentialis, suspensa, indeterminata, & otiosa, ac veluti paralytica, & nunquam sese explicaret in actum secundum. Ut enim supra vidimus ex Commentatore, & D. Thoma, à principio indifferenti, ut indifferens est, nunquam exit actus determinatus, nisi ab aliquo determinetur & inclinaretur ad illum; sicut à frigido, ut tali, nunquâ procedit calidum, nec à calido frigidum, &c.

Nec obstat quod proprium sit agentis liberi sese determinare, nam, ut infra dicemus, licet secundum liberum debeat in suo ordine se determinare, non tamen independentem à motione, determinatione, & applicatione primi liberi, primique determinantis, à quo libertas actualis nostræ voluntatis, quæ est aliqua perfectio simpliciter simplex, tanquam à primo fonte emanare debet, sicut omnis sapientia de sursum est descendens à Patre luminum, ut dicitur Jacobi 1.

§. II.

Statuitur secunda conclusio.

Dico secundò: Decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

80. Hæc conclusio sequitur ex principiis supra de libertate statutis. Ostendimus enim in primo articulo, de ratione libertatis potentialis nostræ voluntatis, non esse indifferentiam illam versatilem & Molinianam, quæ divinæ motionis & applicationis necessitatem excludit. Sicut enim de ratione causæ efficientis non est quod sit prima, sed quod efficiat, licet moveatur ab alia priori; ut patet in igne & celo, terra & Sole; ita non est de ratione liberi arbitrii, ut se primò determinet, sed ut determinet se juxta suam naturam: id est si fuerit primum liberum, determinet se primò; si verò fuerit secundum, quale est vo-

luntas creata, secundariò tantum, & dependentem à motione & applicatione primi liberi, primique determinantis & applicantis: Ergo licet illa versatile sit non possit, quia tamen alteram indifferenciam non excludit, nec impedit, sed potius efficit quod liberum arbitrium in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, se secundariò moveat & determinet, ut infra magis declarabimus, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

Præterea in secundo articulo ex D. Thoma demonstravimus, duplicem esse nostræ libertatis radicem: unam extrinsecam, & in Deo essentem, infinitam scilicet divinæ voluntatis efficaciam, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem: alteram intrinsecam, & in ipso homine residentem, nempe differentiam objectivam judicii, quæ posita in intellectu, ostendimus implicare contradictionem quod illa voluntas necessitetur, seu ad unum per modum naturæ determinetur. Nec Suetz licet in utrumque latus se verat, probare potest oppositum, ejusque argumenta, ut vidimus, primum urgent, & facile diluuntur. Cum ergo decretum prædeterminans descendat ab infinita divinæ voluntatis efficacia, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem, illudque non tollat, sed causet indifferenciam objectivam judicii (applicat enim intellectum, ut formet judicium indifferens, quo repræsentat voluntati objectum ad quod illam movet, ut indifferens, & ut bonum aliquid particulare, quod non habet necessariam connexionem cum bono in communi, quodque proinde potest acceptare vel respuere) libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit aut violat, sed potius perficit & conservat.

Frivola autem ac levis est impugnatio huius à S. Joseph, in opusculo quod D. Thoma de rationem appellat, ubi sic dicitur: Neque libertatem sufficit, quod per decretum divinam requatur indifferentia judicii, quæ homo judicat maxime non habere necessariam connexionem cum fine. Non illa judicii indifferentia, est quidem radix libertatis, ceterum ipsa libertas formalis, omnium consensus, voluntate consistit. Quare ut homo sit liber, tantum requiritur ut sit liber in judicando, sed etiam & maxime ut sit liber in eligendo, seu ad volendum & non volendum. Cum ergo per decretum divinum, & motiones prædeterminantes, voluntas irrefragabiliter adstringatur ad unam partem, sequitur hominem non manere liberum, etsi habeat judicium indifferens ad utrumlibet, nisi eo modo, quo suo contentis & compedibus constructus est, dicitur liber & fugiat, quia videt ostium apertum, quo elabi possit, & esset solutus. Additque, illa parum consonare cum doctrina Alvaris & aliorum Thomistarum, qui fatentur libertatem esse formaliter in ipsa voluntate, & tantum radicaliter in intellectu, & qui ad libertatem formalem & propriè dictam, requirunt indifferenciam activam ad agendum & non agendum, sicut ad agendum hoc vel illud, neque ad eam sufficere indifferenciam objectivam: hac autem quis non videt coherere non posse?

Verum hæc levissima sunt, & nullius penitentis ac momenti. Libenter enim & ultro fatemur, ad libertatem non sufficere indifferenciam objectivam judicii, sed insuper requiri indifferenciam activam in voluntate, modo superius explicato: id est, facultatē seu potentiam ad agendum

vel non agendum, quæ tamen divinæ motionis & applicationis necessitatem non excludat; sed negamus, & constanter negamus, fieri posse, etiam de potentia absoluta, quod indifferentia illa iudicii præcedat in intellectu, & in voluntate non sit potentia illa activa quæ ad rationem liberam inducit. Rationem: supra assignavimus: cum enim voluntas sit potentia cæca, sequens dictum & cognitionem intellectus, non potest fieri in objectum, nisi eo modo quo ipsi repræsentatur ut amabile: id est necessariò, si illud ut necessariò diligibile, & ut continens omnem rationem boni, repræsentetur, ut in visione beatifica contingit: liberè verò, si illud repræsentetur ut bonum aliquod particulare, non habens necessariam connexionem cum bono in communi; ut contingit in nobis viatoribus, qui Deum solum cognoscimus per fidem & cognitionem oblecturam. Voluntas ergo, cum sit appetitus rationalis, essentialiter subordinatur intellectui, & ab eius cogitatione dependet, ac in proxima quasi agendi potestate, per iudicium rationis completur: unde implicat quod iudicium indifferens de aliquo actu, sit in intellectu, & in voluntate non sit libertas, seu potentia proxima ad illum eliciendum, vel non eliciendum.

Non obstat, quod per decretum divinum, & motionem prædeterminantem, voluntas determinetur & applicetur ad unum actum. Nam ad illum non determinatur vel applicatur per modum naturæ, ut agentia naturalia, in quibus non remanet potentia ad oppositum, sed per modum liberi, & relinquendo in illa potentiam ad oppositum. Unde talis motio non habet rationem vinculi & impedimenti, ut imaginatur arguens, sed potius resolvit ipsam in differentiam potentialitatis, eamque transfert de actu primo ad secundum; quod non est eam ligare, sed solvere; nec eam impedire, sed expedire, eamque actuare & perficere, ab illa tollendo defectum potentialitatis & suspensionis, ut infra ostendemus.

Ex quo patet, quàm ineptum sit exemplum quod ab illo Auctore adducitur. Nam potentia loco motiva non subordinatur essentialiter voluntati, sicut voluntas intellectui; nec per visum completur & redditur expedita, sicut libertas per iudicium rationis indifferens. Item catenæ & compedes in fure ligato & compedito, habent rationem obicis & impedimenti; & impediant ne potentia gressiva in actum exeat: decretum autem divinum, & motiones prædeterminantes, non impediunt, sed efficiunt quod libertas in actum secundum prorumpat, eamque transferunt ab indifferentia potentiali ad actuale, ac proinde, ut infra dicemus, illam actuant & perficiunt, non verò ligant aut impediunt. Unde principia doctrinæ Thomisticæ rectè inter se coherent, eorumque connexio non est capta difficilis, ut Petrus à S. Joseph existimat, sed oculis agris odiosa lux, quæ puris est amabilis: ut ait Augustinus 7. Confessionum cap. 16.

Sed & id quoque mirabile est, ne dicam ridiculum, quod ait idem Auctor in sua Idea Theologica, lib. 1. de Deo, cap. 18. Patres scilicet Dominicanos, in privati colloquio plerumque affirmaverunt, in eorum sententia, positâ motione physice prædeterminante, voluntatem non agere necessario, sed tantum infallibiliter &c. Quasi verò Patres Dominicani, solum id dicant clanculum, & in angulis, ac veluti mustitando, nec palam in Scho-

lis, in Academiis, in Templis, voce, scripto. in concionibus & lectionibus publicis, ubique terrarum id profiteantur, & doceant? Certe alterius mundi se civem, vel ut melius dicam, novi orbis scriptorem, profiteatur necesse est solitarii iste, & fateatur nusquam se legisse Thomistas, quos impugnat, nisi oculis alienis, vel alienatis; cum non viderit apud Alvarem, Joannem à S. Thoma, Salmanticenses, & alios D. Thomæ Discipulos, integras disputationes & tractatus, quibus ostendunt physicam prædeterminationem non tollere, sed causare; nec ledere, sed perficere libertatem; & quod pejus est, ibidem asserere audeat; *Bannem & Alvarem, NECESSITATEM ANTECEDENTEM, PLANE INELUCTABLEM,*

in voluntate præmotâ perspicuè admittere, quamque (inquit) omnes sinceri physice prædeterminationis Defensores probare tenentur, sic consequenter loqui velint. Primum enim apertissimè falsum est, & mera huius Auctoris impostura, vel hallucinatio. Licet enim Bannez & Alvarez cum aliis Thomistis doceant, prædeterminationem physicam esse aliquam suppositionem antecedentem, ex qua sequitur infallibiliter liber nostræ voluntatis consensus; nusquam tamen dixerunt, imò nec somniarunt, illam esse necessitatem antecedentem, planè ineluctabilem, ut refert ille Auctor, imò potius oppositum expressissimè docent. Nam Bannez 1. p. quæst. 19. art. 8. dub. 1. conclus. 2. sic ait: *Effectus contingentes aut liberi, si comparentur ad scientiam, vel providentiam, vel voluntatem Dei, sunt necessarii SECUNDVM QUID, scilicet EX SUPPOSITIONE, quæ necessitas est conditionalis, seu potius CONSEQUENTIA, NON CONSEQUENTIS.* Alvarez verò disp. 22. de auxili. num. 40. *Necessitas (inquit) futuri consensus, quæ desumitur ex antecedenti decreto voluntatis divinæ, NON EST NECESSITAS ABSOLUTA, SED CONDITIONALIS, ET SECUNDVM QUID, ut supra dictum est; unde actus nostri liberi qui necessariò sequuntur ex huiusmodi suppositione, non sunt simpliciter necessarii, sed liberi, ut ex communi sententia antiquorum disp. 25. patebit.*

Alterum etiam quod addit, non minùs à veritate alienum est: nam ut fusè ostendemus infra art. 7. potest dari suppositio antecedens, se tenens ex parte causæ primæ, & primi principii nostræ libertatis, quæ non tollit, sed causat libertatem, & quæ proinde, quantum ad effectum conservandi libertatè, est virtualiter, seu æquivalenter consequens; & talis est, ut ibidem dicemus, suppositio physice prædeterminationis.

Tertiò probatur conclusio. Ad libertatem non requiritur, voluntatem positam omnibus naturæ & causalitate ad agendum prærequisitis, posse non agere in sensu composito, seu posse componere non actionem cum prærequisitis ad agendum prioritate naturæ & causalitatis; sed satis est posse non agere in sensu diviso, seu voluntatem sub divina motione & applicatione, retinere potentiam ad non agendum, seu ad dissentiendum, absolute & simpliciter, ut demonstrabimus articulo sequenti, convellendo primum ac præcipuum Adversariorum fundamentum: At decretum prædeterminans, ejuſque motio, sunt de prærequisitis ad agendum, prioritate tantum naturæ & causalitatis, ut supra demonstravimus, & communiter docent nostri Thomistæ; nec tollunt à voluntate mota potentiam ad dissentiendum, seu ad eliciendum actum oppositum, nam ut ait S. Prosper de vocat. gent. lib. 2.

lib. 2. cap. 9. *Deus ad obediendum sibi ipsum velle sic donat, ut etiam à perseverantibus illam inmutabilitatem que potest nolle, non auferat.* Et D. Thomas supra relatus asserit: *Quod quamvis non effectus divine voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate, tamen potentia desicendi effectum, simul stat cum divina voluntate.* Ergo decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis non destruit.

89 Hanc rationem tangit idem S. Doctor. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. his verbis: *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur.* (Ecce impossibilitatem componendi dissentium cum divina motione.) *Non tamen est impossibile simpliciter.* (Ecce potentiam absolutam ad dissentium, quam voluntas sub illa retinet) *Vnde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur.* Ecce quomodo ad libertatem sufficit absoluta potentia ad dissentiendum, nec requiritur quod dissentium possit cum divina motione componi.

90 Denique probatur conclusio: De libertate creata philosophari debemus per analogiam & similitudinem ad incretam, cum ista illius sit imago, effluxus, & participatio: Sed libertas divina & increta cum divinorum decretorum immutabilitate & indefectibilitate coheret, ut Tractatu præcedenti ostensum est. Ergo etiam libertas creata cum infinita eorundem decretorum efficacia & immutabilitate stare poterit. Hanc rationem fuse ac etudite expendit Gaspar Ram. Cancellarius Academiae Olcenfis, Tractatu de divinis præmotionibus.

§. III.

Stabilitur tertia conclusio.

91 Deo tertio: decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis perficere. Probatur primò: Libertas nostræ voluntatis est perfectior, quando exit in actum secundum, quam dum remanet in potentia & in actu primo; nam actus secundus semper excedit primum in perfectione, sicut in actualitate: Sed decretum prædeterminans facit quod libertas potentialis exeat in actum secundum, & quod voluntas sub indifferenti iudicio rationis se determinet, ut secundum liberum, & secundum determinans: Ergo ejus libertatem perficit.

92 Confirmatur primò: Indifferentia actualis & positiva, est perfectior potenti & privativa; nam prima est perfectio simpliciter simplex, quæ in Deo formaliter reperitur, non autem secunda: Sed decretum prædeterminans transfert libertatem ab indifferentia potenti ad actualem, quia facit illam actu velle, & actu in suo ordine se determinare, & reducit eam de potentia in actum, ut docent Thomistæ: Ergo illam perficit.

93 Confirmatur & declaratur amplius: Illud perficit libertatem, quod ab illa tollit aliquem defectum & imperfectionem, ut ex ipsis terminis liquet: Sed decretum prædeterminans tollit aliquem defectum & imperfectionem à libero arbitrio, scilicet potentialitatem & suspensionem, seu carentiam actus: Ergo illud perficit. Unde Fulgentius de incarn. & gratia cap. 20. *Gratia humanum non aufertur, sed sanatur; non adimitur, sed corrigitur; non remouetur, sed illuminatur; non evacuatur, sed adjuvatur, atque servatur arbitrium.* Et Prosper sent. 6. *Arbitrium hominis gratia non abolet, sed adolet.* Quibus verbis duo illi eximii Augustini Discipuli, & gratiæ efficacis defensores

acerrimi, illam nobis exhibent, non solum ut libertatis amicam & contubernalem, sed etiam ut eorum parentem & nutricem, quæ illum fovet, conservat, nutrit, & adolefcere facit.

Secundò principaliter arguitur. Inferiora per se fieri per subordinationem & conjunctionem ad superiora, ut patet in Luna, quæ illuminatur & perficitur per conjunctionem ad Solem, in fluvio qui crescit & augetur dum remeant in Oceanum, & in creaturis intellectibus, quæ sanctificantur, & beatificantur per amorem & conjunctionem ad Deum. Unde bellicosissimè Marcilius Ficinus in convivium Platonicum cap. 21. *Qui Deum vero amore profectus fuerit, Deum inveniet, & se in Deo recuperabit, quia ad suam, per quam creatus est, reddidit ideam, ubi rursus reformabitur, quia idea sua perpetuo cohererebit.* Sed per decretum prædeterminans, & motionem efficacem, voluntas nostra Deo ut primo libero actu subordinatur, & conjungitur fonti & principio totius libertatis create, efficaciter scilicet in infinita divina voluntatis, quæ (ut supra ostendimus) est prima create libertatis radix: Ergo per decretum prædeterminans, ejusque motionem, libertas nostra perficitur.

Hanc rationem fuse prosequitur Guillelmus Gibinus, Congregationis Oratorii insignis Theologus, in libro de libertate Dei & creature, ubi egregie & eleganter expendit, quod cum reliquæ omnes perfectiones, eò cumulatione sint & lactores, quò principio suo magis accedunt, absurdum videtur dicere, quod libertas nostra, ubi ad Deum, perfectionis omnis & libertatis scaturiginem, reducit, eique per prædeterminationem, & motionem efficacem ab eo conjungitur & subordinatur, statim effugiat & evanescat. Certè si omnis paternitas quæ est in terra, ab ea quæ in Deo est derivatur, ut dicitur ad Ephel. 3. & si omnis sapientia defertur à Deo descendens à Patre luminam, ut habetur Jacobi 1. Item si omnis perfectio quæ simpliciter simplici appellatur, dicit ordinem dependentiæ, & subordinationem ad Deum, ut totius bonitatis & perfectionis principium: cur etiam libera nostra voluntatis determinatio, quæ inter perfectiones simpliciter simplices numeratur, non proveniat à libera determinatione Dei, tanquam à primo totius libertatis fonte; & certè liberum per participationem, non pendebit in actum suorum determinatione ab eo quod est liberum per essentiam?

Denique suadet conclusio. Omnis motio quæ attemperatur & accommodatur naturæ libere quod movet, illud perficit: Sed motio decreti prædeterminantis, naturæ & conditioni voluntatis create attemperatur: Ergo illa perficit. Major patet, Minor probatur. Voluntas, cum sit appetitus rationalis, petit moveri sub indifferenti iudicio rationis, & cum facultate & potentia ad oppositum: Sed motio decreti prædeterminantis utrumque præstat, ut jam ostendimus, & nostri Thomistæ communiter docent: Ergo naturæ & conditioni voluntatis create attemperatur. Hanc rationem tangit S. Thomas quæst. 6. de malo art. 1. ad 3. his verbis: *Deus movet voluntatem, IMMUTABILITER, PROPTER EFFICACIAM virtutis moventis, que DEFICERE NON POTEST* (Ecce infufragilitatem & efficaciam divine motionis, petitam non ex Dei præsciencia, futurum nostræ voluntatis consensum explorante, sed ex efficacia infinita divine voluntatis)

Diff.
3. art.
2.

C

D

E

sed propter naturam voluntatis mota, non inducitur A
necessitas, sed MANET LIBERTAS. Ecce ejus
 dulcedinem & suavitatem, naturæ voluntatis
 humanae accommodatam.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
 Cum voluntas creata sit agens physicum simul
 & morale, nec moraliter solum, sed etiam phy-
 sic in suos actus influat, utroque modo petit à
 Deo moveri; moraliter scilicet, per ostensionem
 bonitatis; & physicè, per internam applicatio-
 nem & motionem. Prima motio se tenet ex parte
 objecti, & dicitur intentionalis & metaphorica.
 Secunda se tenet ex parte potentie, & vocatur
 realis & physica. Una convenit Deo in ratione
 finis ultimi: altera ei competit in ratione primi
 principii. Quia ergo decretum prædeterminans B
 utroque modo movere voluntatem, nec unquam
 illam physicè movet & applicat ad aliquem ac-
 tum eliciendum, quin simul illam moraliter
 excitet per ostensionem bonitatis finitæ & limi-
 tate, quæ potest quidem eam invitare & allucere,
 non tamen cogere vel necessitare, accomodat
 naturæ & conditioni voluntatis creatæ & conse-
 quenter ejus libertatem non lædit, sed perficit.

Utrumque hoc genus motionis agnoscunt SS.
 Patres in voluntate creata. Nam S. Thomas 1. p.
 quæst. 101. art. 4. ostendit Deum movere volunta-
 tem, non solum per modum objecti, sed etiam INTE-
 RIVS INCLINANDO. Et D. Augustinus inter-
 dum unam motionem explicat, interdum alteram C
 Nam de spiritu & litera cap. 34. dicit. *Visio-
 nem suam hominibus agit Deus ut velimus.* (Ecce motio-
 nem moralem & metaphoricam) Elib. 1. ad
 Simplic. quæst. 2. *Quis, inquit, audeat dicere de-
 fuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam si-
 dem MENTEM APPLICARET, voluntatemque
 converteret, in qua Jacob justificatus est?* Ecce phy-
 sicam motionem, ac internam mentis applica-
 tionem. Utramque etiam eleganter expressit D.
 Bernardus in libro de gratia & libero arbitrio,
 versus finem, his verbis: *Deus voluntatem AP-
 PLECIT OPERI, & opus explicat voluntati.*

ARTICVLVS VI.

Convelluntur fundamenta adversæ sententiæ.

Duo sunt præcipua fundamenta quibus Ad-
 versarii ducuntur ad rejicienda decreta
 prædeterminantia, ut libertati contraria. Pri-
 mum est, quia existimant esse de ratione causæ
 libere, ut positis omnibus ad agendum prære-
 quisitis, possit non agere, etiam in sensu com-
 posito, seu cum illis non actionem seu dissentium
 componere: Sed decretum prædeterminans, a
 parte Thomistæ, est de prærequisitis ad agendum,
 prioritate saltem naturæ, & cum eo non
 potest componi dissensus vel negatio actionis;
 quia cum sit ab intrinseco efficax, non potest
 frustrari suo effectu: Ergo tale decretum actu
 humanorum libertatem destruit.

Secundum fundamentum est huic affine, &
 sumitur ex doctrina Anselmi, docentis omnem
 suppositionem antecedentem, & quæ ex ele-
 ctione seu consensu nostræ voluntatis non des-
 cendit, ejus libertatem destruit: Sed decretum
 prædeterminans est aliqua suppositio antece-
 dens, & quæ non dependet ab electione seu po-
 testate nostræ voluntatis: Ergo libertatem destruit.
 Hæc sunt præcipua Adversariorum fundamen-
 ta, quæ breviter hic convellenda sunt. Unde sit

Tom. II.

Primum Adversariorum fundamentum evertitur.

Dico ergo primò: non esse de ratione agentis
 liberi, ut positis omnibus naturæ & causalitate
 ad agendum prærequisitis, possit non agere
 in sensu composito, seu cum illis negationem
 actionis componere, sed sufficere quod tunc sit
 potens ad non agendum in sensu diviso, seu quod
 negatio actionis sit tunc absolute possibilis.

Probatur primò conclusio ratione funda-
 mentali. Ea quæ secundum ordinem naturæ tantum
 prærequiruntur ad agendum, sunt simul cum
 actu (prioritas enim naturæ, est solum prioritas
 causalitatis & instantis à quo, non verò prioritas
 temporis & instantis in quo) unde quia quod est,
 quando est, necesse est esse, impossibile est quod
 positis omnibus naturæ prærequisitis in agente
 libero ut operetur, possit non agere in sensu
 composito, seu negationem actionis cum illis
 componere, alias posset non actum cum actu, &
 formam cum ejus negatione conjungere.

Confirmatur: Illa quæ prioritate solum natu-
 ræ & causalitatis operationem antecedunt, 101
 constituunt agens liberum in ratione principii
 actualis operationis; unde sicut principium ac-
 tuale operationis non potest cum ejus negatione
 componi, ita nec illa quæ prioritate solum
 naturæ operationem agentis liberi antecedunt.

Probatur secundò: Unum ex prærequisitis ut
 Deus operetur ad extra, est æternum decretum
 de illo opere, v.g. de creatione mundi: Sed posi-
 to tali decreto, Deus non potest non agere in
 sensu composito, id est non potest componere
 suum decretum de creatione mundi, cum non
 creatione; quia id implicat, propter ipsius im-
 mutabilitatem; & nihilominus Deus liberrimè
 creavit mundum: Ergo non est necessarium ad
 salvandam libertatem, quod positis omnibus
 naturæ & causalitate ad agendum prærequisitis,
 possit quis non agere in sensu composito.

Respondet Suarez, in libertate divina duo 104
 concipi signa: unum in quo concipitur Deus in-
 differens ad utrumque; scilicet ad creationem mun-
 di, vel non creationem; & aliud in quo se deter-
 minat ad ejus creationem. Ratione prioris (in-
 quit) Deus dicitur liber, quia potest utrumque; in
 sensu composito, non verò ratione posterioris.

Sed contra primò: Divina decreta non pos-
 sunt in Deo esse vel concipi ut futura, sed solum
 ut præsentia, & egredientia à voluntate divina:
 ut in Tractatu de scientia Dei, contra eundem
 Suarezem fusè ostendimus, & expressè docet D.
 Thomas quæst. 6. de verit. art. 3. ad 10. his verbis:
*Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate,
 nunquam cadit in præteritum, sicut nunquam est fu-
 turus, sed semper consideratur ut egrediens à volunta-
 te per modum libertatis.* Ergo non possunt cum
 fundamento in se concipi illa duo signa quæ
 Suarez fingit in libertate Dei.

Secundò, dato & non concesso, quòd illa duo
 signa in libertate Dei distingui possint, tamen
 absurdum est dicere, quòd in secundo signo in
 quo Deus concipitur se determinat, ad creatio-
 nem mundi, & illam decernere, non sit nec con-
 cipiatur ut liber: nam in tali signo Deus eligit
 creationem mundi, ut medium ad manifestan-
 dam suam gloriam & bonitatem. Electio autem
 est proprius actus libertatis.

Addo quòd, nulla potentia amittit propriam &
 spe-

Q 2

specificam perfectionem, pro illo instanti temporis, vel rationis, aut naturæ quo reducitur ad actum secundum; sed potius tunc magis perficitur & actuatur, ut patet in nobis: nam voluntas nostra, dum actu eligit, & se determinat, est perfectiori modo libera, quam dum est constituta in actu primo, & gaudet libertate & indifferentiâ solum potentiâ: Ergo similiter in eo signo in quo actus liber concipitur ut egrediens à voluntate Dei, & divina liberas actu se determinans ad creationem mundi, Deus concipitur perfectiori modo liber, quam in alio signo, in quo juxta Suarezem concipitur ut indifferens ad utrumque.

107 Probatur tertio conclusio argumento ad hominem. In sententia Adversariorum gratia congrua est de prærequisitis ad agendum, & tamen illa non potest componi cum dissensu, vel cum negatione actionis: alioquin falleretur divina præcipientia, quæ prævidit hominē in his occasionibus & circumstantiis infallibiliter consenturum; & eadē gratia simul esset congrua & incongrua, quod implicat: Ergo non est de ratione liberi arbitrii, ut possit omnibus ad agendum prærequisitis, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis componere.

108 Idem argumentum fieri potest de homine actu operante. Nam in instanti quo loquitur, ipsa locutione meâ jam existente, & reduplicatâ, impossibile est pro tunc actualis negatio locutionis; aliâs duo contradictoria possent esse simul, nimirum locutio & non locutio, & idem posset simul esse & non esse; & tamen pro illo tunc, locutio mea est libera, cum liberè loquar, ut supponimus: Ergo stat libertas locutionis pro aliquo tunc, pro quo tamen non est possibile oppositum, nimirum negatio locutionis; quia ad libertatem locutionis sufficit quod non locutio sit absolute possibilis: Ergo similiter stare poterit libertas amoris v. g. in voluntate ad amandum prædeterminata, quamvis cum tali prædeterminatione non possit conjungi negatio amoris quia ad libertatem amoris sufficit quod non amor sit absolute possibilis.

109 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio alio exemplo aptissimo. Dicunt enim Philosophi partem substantialem, v. g. formam, etiam extra totum, esse verè potentem ad componendum: sed in quo quæso sensu? An ne quia extra totum sit possibilis ipsa actualis compositio: hoc sanè implicatorium est, cum actualis compositio, non extra, sed solum intra totum possibilis sit. Solum ergo voluit quod pars extra totum sit verè potens ad componendum, in hoc sensu, quod habeat quidem potentiam ad componendum, etiam in statu quo est extra totum, licet actualis compositio in illo statu nunquâ sit possibilis. Et si queratur quomodo hæc stare possint nempe potentia pro hoc statu, & quod extremum pro eodem statu possibile non sit? Respondetur ratione esse, quia ad hoc ut alicui insit pro aliquo statu seu duratione vera potentia ad aliquid, non requiritur quod illud, etiam pro illo statu seu duratione, sit possibile, sed sufficit quod sit possibile absolute: potentia enim non specificatur ab extremo possibili pro omni statu, sed ab extremo possibili absolute, ut patet manifestè in Deo: ipse namq; adhuc supposito decreto de non creando alio mundo, habet verè potentiam ad creandum alium mundum, quia alius mundus, licet supposito illo decreto possibilis non sit, est tamen possibilis absolute. Sic ergo pars, etiam in statu

A quo est extra totum, habet veram potentiam ad componendum, licet extra totum actualis compositio possibilis non sit, per hoc præcisè quod sit possibilis absolute. Similiter etiam voluntas ad amandum prædeterminata, est verè potens ad non amandum, non quia sub illo statu sit possibilis actualis positio non amoris, seu cum tali prædeterminatione conjungibilis (hoc enim implicat in sententia Thomistarum, quia cum illa sit ab extrinseco efficax, infallibilem habet nexum cum operatione) sed quia etiam, stante prædeterminatione ad amandum, negatio amoris est absolute possibilis.

Respondent Adversarii, negando Consequentiam, & paritatem: quia, inquit, in exemplis adductis de gratia congrua, & actuali locutione, impossibilitas alterius extremi provenit ex aliqua suppositione libera, & libertatis usum includente, vel supponente, ac proinde inducit solum necessitatem & impotentiam consequentem, & secundum quid: suppositio autem decreti prædeterminantis ad amorem, ex qua provenit pro illo tunc impossibilitas negationis amoris, libertatis usum non involvit, sed illum omninò antevertit; Unde sensus compositus ex illa descendens, inducit necessitatem antecedentem, libertati contrariam. Ita Suarez tomo i. de gratia prolog. i. cap. 6. num. 7. ubi inquit: *Distingui potest duplex sensus compositus, unus qui fit ex suppositione preveniente, alius qui ex subsequente; & quando necessitas est in sensu composito priori modo, per talem sensum compositum non salvatur libertas, quia illa suppositio inducit necessitatem simpliciter, & libertati contrariam, juxta doctrinam Anselmi. Quando vero suppositio est consequens, tunc optime accommodatur distinctio sensus compositi & divisi, quia necessitas in tali sensu composito non repugnat libertati.*

Sed hæc responsio & doctrina Adversariorum, facile impugnari potest. In primis enim falsum est quod decretum prædeterminans non involvat usum libertatis; licet enim illum non includat formaliter, includit tamen illum radicaliter, seu eminenter; quia, ut supra dictum est, tale decretum oritur ab efficacia infinita divine voluntatis, quæ, ut docet Augustinus, magis habet suam potestatem voluntates hominum, quam ipsi homines, & quæ in sententia D. Thomæ est prima radix & origo totius contingentie & libertatis creatæ. Si ergo sensus compositus, juxta Suarezem, non tollit libertatem, quando involvat usum liberi arbitrii, manifestum est sententiam compositum ex suppositione prædeterminationis descendente, libertati non magis obesse, quam sensum compositum provenientem à gratia congrua, vel ab ipsa libera operatione voluntatis creatæ: sicut enim in gratia congrua formaliter includitur consensus conditionatus voluntatis nostræ, scientiâ mediâ prævisus: ita & in gratia prædeterminante includitur radicaliter, eminenter, & causaliter; quia talis gratia est quidâ effluxus à primò libero, & à primâ radice libertatis radice procedit; undè licet non sit ut libera ut quod, & formaliter, est tamen libera ut quo, & causaliter; eoque ferè modo quodlibet dicitur vivens ut quo, quia est instrumentum generantis ad vitam communicandam.

Præterea falsum est quod supposito prædeterminationis physica, omninò, seu omnimodis, liberum nostræ voluntatis consentium antevertat, illudque adverbium, omninò, additur.

dicuntur a Suarez, loco citato, dum sententiam Thomae
 in libris refert, ut aliquo colore possit illam
 supponere. Nam licet illam antecedat priorita-
 te naturæ & rationis, non tamen prioritate du-
 rationis & temporis: suppositio autem liberum
 naturæ voluntatis consensum solâ prioritate na-
 turæ antecedens, libertatem non tollit, sed cau-
 tate antecedens, libertatem non destruit, sed ædificat. Ratio est,
 quia prioritas naturæ est prioritas causalitatis &
 quia prioritas naturæ conuenit causæ, respectu
 effectus; unde solùm conuenit causæ, respectu opera-
 tionis. Sicut ergo causa non destruit aut tollit
 effectum, sed illum causat & perficit; ita & sup-
 positio, solâ prioritate naturæ liberum nostræ
 voluntatis consensum antecedens, libertatem
 non tollit, sed causat, nec eam lædit, sed confer-
 uit. Unde etiam falsum est quod additur à Sua-
 re, omnem scilicet suppositionem antecedentem
 destrui libertatem: illa enim quæ accom-
 modatur naturali modo agendi voluntatis, &
 quæ illam movet, & applicat sub indifferentia
 obiectiva iudicii, & relinquendo potestatem ad
 oppositum, solâque prioritate naturæ liberum
 nostræ voluntatis consensum antecedit (qualis
 est in sententia Thomistarum suppositio decreti
 prædeterminantis) libertati creatæ non præju-
 dicat, sed potius illam statuit & causat, & est
 consequens virtualiter aut æquivalenter, ut in-
 fra latius exponemus, impugnando secundum
 fundamentum aduersæ sententiæ. Unde sic

§. II.

Cujusdam Recentioris argumenta solvuntur.

Franciscus Annatus in libro quem pro defen-
 sione scientiæ medicæ edidit, disp. 1. cap. 6. §. 3.
 pluribus argumentis suadere conatur, esse de ra-
 tione liberi agentis, positum omnibus ad agen-
 dum prærequisitis, posse non agere in sensu
 composito, seu negationem actionis cum illis
 conjugere.
 Primo sic arguit: Liberum agens, quatenus
 tale est, suppositis ad agendum prærequisitis,
 potest agere in sensu composito: Ergo & non a-
 gere, etiam in sensu composito. Probatur Con-
 sequentia ex communi sensu Auctorum, qui
 cum dicunt illud esse liberum agens, quod po-
 test agere & non agere, utrumque sine dubio e-
 odem modo usurpant, & eodem modo posse pu-
 tant: Ergo si agens liberum, positum prærequisi-
 tis ad agendum, possit agere in sensu composito,
 poterit etiam eodem modo non agere.
 Confirmat hoc argumentum: Quia potentia
 illi liberi agentis, est potentia dominativa, quâ
 dicitur illi optio actionis & non actionis: ut au-
 tem in illo sit perfectum dominium, debet posse
 conjugere non actionem cum illis circumstan-
 tiis cum quibus conjungit actionem, alioquin
 non conjungit ex dominio, sed ex necessitate.
 Secundo, Agere agentis liberi, est agens libe-
 rum componere cum prærequisitis ad agendum
 ipsam actionem: Ergo agens liberum posse non
 agere, idem est ac posse absolutè non compone-
 re actionem suam cum prærequisitis ad agendû.
 Rursus agens liberum componere suam actionem
 cum prærequisitis ad agendû, ex Didaco, est fa-
 cere ut pro eodem instanti temporis simul sint in
 libero arbitrio, & prærequisita ad actionem, &
 ipsa actio: Atqui agens liberum potest absolutè
 loquendo non componere suam actionem cum
 prærequisitis ad agendum: Ergo absolutè loquẽ-
 do facere potest, ut pro eodem instanti temporis

A sint prærequisita, & non sit actio. Denique pro
 eodem instanti temporis esse prærequisita ad a-
 gendum in libero arbitrio, & non esse actionem,
 est componi non actionem cum prærequisitis ad
 agendum: Sed agens liberum, absolutè loquẽ-
 do, primum potest. Ergo & secundum: Hoc au-
 tem est posse non agere in sensu composito, si-
 gnificant compositionem non actionis cum
 prærequisitis ad agendum: Hoc igitur potest a-
 gens liberum, & quæcunque necessitas impedit
 ne hoc possit, impedit ne sit liberum.

Tertio, Agens liberum debet hoc posse ad
 quod aliquando tenetur: Sed tenetur aliquando
 componere non actionem cum prærequisitis om-
 nibus ad agendum: Ergo debet hoc posse. Ma-
 jor est certa, quia ad impossibile nemo tenetur:
 Minor verò probatur. Quando aliquis peccat,
 tenetur componere negationem peccati cum
 prærequisitis ad agendum, quia componere non
 peccatum cum prærequisitis ad agendum, non
 est aliud quàm facere ut eodem instanti quo
 sunt illa prærequisita, sit etiam non peccatum,
 seu non sit peccatum: Atqui homo tenetur face-
 re ut pro eodem instanti in quo sunt prærequisi-
 ta ad peccandum, non sit peccatum, alioquin
 non peccaret in eodem instanti: Ergo homo te-
 netur componere non peccatum, seu negatio-
 nem peccati, cum prærequisitis ad peccandum.

Quarto, Hoc quod est non agere, positum in
 definitione liberi agentis, aliter dicitur in sacris
 C litteris & Conciliis, *Renuere, abjicere, dissentire, re-*
ffere. Quibus aperte significatur, esse in potesta-
 te libera agentis, componere cum prærequisitis
 ad agendum ipsum non agere: quid enim est
 quæto dissentire, nisi dissentium ponere? Est au-
 tem de ratione dissensus, ut ponatur pro eodem
 instanti pro quo quis movetur, & incitatur ad
 consensum: nemo enim dissentire dicitur, ante-
 quam moveatur, neque postquam motus fuit, &
 obtemperavit motioni: Ergo posse dissentire,
 est posse ponere dissentium, pro eo instanti quo
 est motio, atque adeo componere dissentium
 cum motione.

Quinto, Exigimus ab Adversariis, ut distin-
 ctionis alterum membrum exponant, cum vo-
 luntatem quam negant positam ad agendum præ-
 requisitis posse non agere in sensu composito,
 dicunt tamen posse non agere in sensu diviso?
 Quid, inquam, est voluntatem posse non agere
 in sensu diviso? nempe sumendum est opposi-
 tum ejus quod est posse non agere in sensu com-
 posito, distinctionum enim membra debent esse
 opposita. Et quia posse non agere in sensu com-
 posito, est facere posse ut pro eodem instanti
 temporis, simul sint prærequisita, & non actio;
 consequenter posse non agere in sensu diviso,
 non erit aliud quàm facere posse ut pro alio in-
 stanti temporis quo non sunt prærequisita, sit
 non actio. Atque ita definitio liberi agentis ha-
 bebunt hunc sensum; agens liberum est illud quod
 habet potestatem agendi pro tempore quo sunt
 prærequisita ad agendum, & simul habet etiam
 potestatem non agendi, sed pro tempore quo illa
 non erunt. Quasi verò sit ullum agens tam ne-
 cessarium de quo nõ liceat hoc ipsum affirmare;
 videlicet illius potentiâ agendi, quæ cum prære-
 quisitis ponit actionem, esse etiam potentiâ non a-
 gendi, pro tempore quo prærequisita deerunt.

Denique, Agens liberum, positum omnibus ad
 agendum prærequisitis, propriè, simpliciter, &
 absolutè dicitur potens ad non agendum: Sed
 non

Q 3 non

non potest taliter denominari, nisi possit negationem actionis cum illis componere: Ergo &c. Minor probatur, nam potentia conjuncta cum sui effectus impossibilitate, non sufficit ad tribuendam denominationem simpliciter & absolute potentis: Ergo si positus omnibus ad agendum prerequisiteis, negatio actionis sit impossibilis, non potest agens liberum, positus omnibus ad agendum prerequisiteis, proprie simpliciter, & absolute dici potens ad non agendum.

120 Hæc sunt præcipua P. Annati argumenta quæ (ut consideranti patebit) æquè militent contra gratiam congruam, quam ille admittit, quàm contra decretum prædeterminans, & gratiam de se efficacem, quam docent Thomistæ. Nam positâ gratiâ illa congruâ, quæ est de prerequisiteis ad agendum, implicat de facto poni dissensum, & negationem actionis cum illa componi; alioqui, ut supra dicebamus, falleretur divina præscientia, & eadem gratia simul esset congrua & incongrua. Idem etiam patet in prædestinatione, & in dono perseverantiæ, & confirmationis in gratia, quæ libertatem non destruant, & tamen non possunt cum peccato & damnatione componi. Unde D. Thomas quæst. 23. de verit. art. 5. ad 3. *Non enim ista sunt impossibilia: Deus vult istum salvari, & iste potest damnari: sed ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur.* Idem docet Augustinus cap. 12. libri de corrept. & gratia, ubi agens de perseverantiæ dono quod electi ex meritis Christi recipiunt, dicit illud donum esse tale, *ut non solum sine illo perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Quod idem est ac cum tali dono non perseverantiam non posse componi. Unde cap. 6. libri de bono persever. loquens de eodem dono: *Quomodo (inquit) potest amitti, per quod fit ut non amittatur quod posuit amitti.* Id etiam ex Adversariis aperte præhæretur Petavius tomo 1. libro 9. cap. 7. his verbis: *Illud quod per Christi merita tribuitur donum, non solum dat posse si velint, sed etiam velle quod possunt; & est tale ut eo dato non nisi perseverantes sint, id est, ut certo, & quod in scholis dicitur, infallibiliter perseverent, tamen si libere gratiæ illi donoque consentiant, non necessario, sed ita ut dissentire possint, si velint, quod Tridentina sicut Synodus, quamvis ut non dissentire velint, eodem illo perseverantiæ dono persequitur.* Ergo ex confessione ipsorum Adversariorum, ad libertatem non requiritur ut negatio actionis cum omnibus ad agendum prerequisiteis possit componi. Quod magis patebit ex solutione argumentorū.

121 Ad primum ergo distinguo Antecedens: liberum agens, suppositis ad agendum prerequisiteis ex parte potentia & actus primi, potest agere in sensu composito, concedo Antecedens: prerequisiteis ex parte applicationis potentia, & actus secundi, nego Antecedens: his enim positus, liberum agens proprie loquendo non potest agere, sed de facto agit, & est in exercitio actuali suæ libertatis; unde implicat, quod cum illis negationem actionis componat, aliàs simul ageret & non ageret. Itaque in sententia Thomistarum, prerequisiteis ad agendum sunt in duplici differentia: quædam enim tenent ex parte potentia & actus primi, ut habitus, virtutes operative, & auxilia sufficientia; & hæc, cum constituent solum principium habituale operationis, possunt indifferentem cum actione vel non actione componi: alia se tenent ex parte applicationis potentia, & se habent per modum

A reductivi de actu primo ad secundum; & ista, cum constituent principium actuale operationis, non possunt ab ea separari, nec cum illis negatione componi. Quando verò dicitur arguens, quod Auctores in illa definitione liberebus ad agendum prerequisiteis quod potest omnino potest, eodem modo, & in eodem sensu utatur: verum est si per ly prerequisiteis, intelligantur ea quæ prerequisiteis, intelligantur ea quæ actus primi: secus autem si designantur ea quæ solum prerequisiteis ex parte applicationis potentia: his enim positus liberum agens non potest agere vel non agere, sed de facto agit, retinendo tamen potentiam ad non agendum, seu ad non continuandam actionem quam elicit. Unde

B Ad confirmationem, similiter dicendum est, quod potentia liberi agentis in actu primo considerati, & ut liberi libertate tantum potentia, est potentia dominativa, quæ datur illi optionis & non actionis; potentia verò liberi agentis in actu secundo, non habet dominium illud potentiale, sed actuale, quia actu eligi operari, retinendo potentiam ad non agendum, seu ad non continuandam actionem; & hoc secundum dominium est multo perfectius quàm procedens, quia illud includit defectum potentialitatis, & carentiæ seu suspensionis actus, quoslibet caret: unde hoc reperitur in Deo formaliter, aliud verò solum eminenter.

Ad secundum in primis respondeo, Antecedens, prout jacet, non esse verum. Nam falsum est quod agere agentis liberi, sit agens liberum componere cum prerequisiteis ad agendum ipsam actionem; hoc enim convenit etiam agentis necessario, ut patet.

Secundo, hoc dato & non concesso, non valet Consequentia, quia ad hoc ut agens liberum possit non agere, non requiritur quod possit non componere positivè actionem suam cum prerequisiteis ad agendum prioritate naturæ, sed sufficit quod possit illam non componere negativè, quod potest præstare, etiam quando illa prerequisiteis non sunt.

D Tertio, distinguo Majorem secundæ argumentati. Agens liberum componere suam actionem cum prerequisiteis ad agendum, est facere ut pro eodem instanti temporis simul sint in libero arbitrio prerequisiteis ad actionem, & ipsa actionem eodem instanti temporis formaliter, concedo in eodem instanti temporis materialiter, nego. Solutio patebit ex istarum dicendis.

Quarto, Minor ejusdem argumenti, quæ allerit quod agens liberum potest absolute loquendo non componere actionem suam cum prerequisiteis ad agendum, falsa est, si per ly prerequisiteis, intelligantur ea quæ prerequisiteis ad agendum, & quæ actionem solâ prioritate naturæ & causalitatis antecedunt, ut constat ex supra dictis.

Denique, ut ostendatur hoc argumentum esse pure sophisticum, illud in Adversarium retorqueo, hoc modo. Agere agentis liberi est, agens liberum componere ipsam actionem, non solum cum prerequisiteis, sed etiam cum concomitantibus, inter quæ est concursus Dei simulaneus in ejus sententia: Ergo agens liberum posse non agere, idem est ac illud posse absolute non componere actionem suam cum concursu Dei simulaneo, & aliis actionem concomitantibus: & cū ea indissolubiler connexis: Sed posse componere actionem

mem sitam eua' concurrenti Dei simultaneo, & aliis actionem concomitantibus, est posse cum illis componere negationem actionis: Ergo agens liberum posse non agere, idem est ac illud posse componere negationem actionis cum concursu Dei simultaneo, & aliis actionem concomitantibus, & cum ea inseparabiliter connexis, quod tamen manifestam implicat contradictionem.

Item prædestinatum salvari, est illum componere salutem cum prædestinatione: Ergo illum posse non salvari, idem est ac illum posse absolute non componere salutem cum prædestinatione: Sed posse non componere salutem cum prædestinatione, est posse cum illa componere negationem salutis: Ergo prædestinatum posse non salvari, est illum posse componere cum prædestinatione negationem salutis: quod tamē esse impossibile docet D. Thomas supra relatus, & D. Bonaventura infra referendus. Sicut ergo hæc argumenta purè sophistica sunt, ut patet, ita illud quod ab Adversario proponitur, quod neque vi materia, neque vi formæ concludat.

Ad tertium concessa Majori, nego Minorem, ad cuius probationem, nego Antecedens: Ad probationem in contrarium, distingo Majorem. Componere non peccatum cum prærequisitis ad agendum, non est aliud quam facere ut in eodem instanti quo sunt illa prærequisita, sit non peccatum: in eodem instanti formaliter, concedo Majorem: in eodem instanti materialiter, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur: Posse componere unum cum alio, non est solum posse facere quod existat unum in ea duratione materialiter sumpta in qua existit aliud, sed insuper requiritur quod illa duratio utriusque extremi coexistentiam mensuret, aut mensurata possit. Quamvis enim iustus v.g. in eodem instanti in quo habet gratiam sanctificantem, possit pro tunc peccare lethali, quia gratia sanctificans, præcisè sumpta, & ut non est associata dono confirmationis, non tollit potestatem ad peccandum; nihilominus idē iustus qui

potest peccare in illo instanti, non potest componere gratiam cum peccato lethali: quia licet possit punire illud in eo instanti in quo gratia existit, non tamē prout in eo existit gratia, & prout formaliter & reduplicativè ejus præsentiam & existentiam mensurat, sed tantum prout prædictum in hunc habet quod mensuraret in exercitio peccatum, si tunc haberet. Item licet ille qui elicit actum amoris, in eodē instanti materialiter sumpto possit non amare, quia liberè amat, non tamen in eodem instanti formaliter: implicat enim quod idem instans coexistentiam amoris & non amoris simul mensuret; alioqui idem posset simul esse & non esse, & contradictoria de eodem simul verificari. Idem cum proportione dicendum est de promotione ad actum amoris, quæ est in eodem instanti temporis & durationis cum illa, cum quæ solâ prioritate naturæ & causalitatis

antecedit: licet enim voluntas in eodem instanti in quo est præmota ad actum amoris, possit ponere dissentium seu carentiam amoris, non tamē potest dissentire, seu non amare in sensu composito quia non potest talem dissentium seu carentiam amoris ponere in eodē instanti formaliter sumpto, & quatenus formaliter & reduplicativè mensurat promotione & amorem qui actu à voluntate producit, sed solum in eodem instanti materialiter sumpto, & prout abstrahit ab hoc

A quod ille amor sit productus vel non. Videantur Salmanticenses tomo 1. in 1. p. tract. 4. disp. 10. dub. 5. §. 6.

Ad quartum nego quod quando in Tridentino definitur liberum arbitrium motum & excitatum à Deo posse dissentire, significetur per hoc, esse in potestate liberi arbitrii componere ipsum non agere cum prærequisitis ad agendum. Ad probationem in contrarium, dicendum est, de ratione quidem dissensus actualis, & actu positi, esse ut existat in eodem instanti formaliter pro quo quis movetur & incitatur ad consensum: hoc tamen non esse de ratione dissensus solum possibilis, aut ponibilis, de quo solum loquitur Tridentinum in illo canone 4. sess. 6. Hic enim solum perit, quod possit existere in eodem instanti materialiter sumpto, in quo existit motio. Nā (ut supra ostendimus) ut alicui insit pro aliquo statu seu duratione vera potentia ad aliquid, non requiritur quod illud etiam pro illo statu seu duratione sit possibile, sed sufficit quod sit possibile absolute.

Ad quintum jam patet solutio, constat enim ex dictis, membra hujus distinctionis, *In sensu composito, & diviso*, esse inter se opposita, non eo modo quo contendit arguens: ita ut posse non agere in sensu composito, sit posse facere ut pro eodē instanti temporis simul sint prærequisita, & non actio. Et posse non agere in sensu diviso, sit posse facere ut pro alio instanti temporis quo non sunt prærequisita, sit non actio (hic enim sensus Calvinisticus est, non Thomisticus, ut art. 4. ostendimus) sed modo jam explicato, ita ut posse non agere in sensu composito, sit negatione actionis posse in eodē instanti formaliter sumpto cum prærequisitis ad agendum coexistere. Posse verò non agere in sensu diviso, sit illā posse existere in eodē instanti, non formaliter, sed materialiter considerato.

Ad ultimum concedo Majorem, & nego Minorem: ad cuius probationem, distingo Antecedens. Potentia conjuncta cum sui effectibus impossibilitate, non sufficit ad tribuendam denominationem simpliciter & absolute potentis, si talis impossibilitas sit absoluta, & ex natura rei procedens, concedo Antecedens. Si sit solum pro aliquo statu aut duratione, & ratione alicujus suppositionis descendens à libertate, vel à prima ejus origine & radice, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: nam (ut supra arguebamus) Deus adhuc supposito decreto de non creando alio mundo, simpliciter & absolute denominatur potens ad creandum alium mundum, quia licet alius mundus, supposito illo decreto, possibilis non sit, est tamē possibilis absolute. Pars, etiam in statu quo est extra totum, habet veram potentiam ad componendum, per hoc præcisè quod compositio sit possibilis absolute, licet extra totum actualis compositio possibilis non sit. Et prædestinatus verè potest damnari, licet actualis damnatio nunquam possit cum prædestinatione conjungi. Unde D. Bonaventura in 1. dist. 40. quaest. 2. ad 1.

Quando alicui debetur locus secundum prædestinationem divinam, potest quidem cadere, & locum perdere, & alius qui non est prædestinatus potest locum acquirere, & tamen nunquam hoc evenire. Et D. Thomas hic art. 6. ad 2. *Licet sit possibile eum qui est prædestinatus mori in peccato mortali, secundum se consideratum* (id est ab intrinseca indifferentia causæ proximæ, etiam stante illa suppositione) *tamen hoc est impossibile, posito* (prout scilicet ponitur) *eum*

eum

eum esse prædestinatum. Vnde non sequitur quod prædestinatio falli possit.

ARTICULUS VII.

An omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem?

Hunc articulum jungimus præcedenti, ut secundam Adversariorum fundamentum convellamus, & mentem ac doctrinam Anselmi, quæ illi maxime ab utuntur in hac materia, elucidemus, ac exponamus. Unde fit

§. I.

Pars negativa statuitur, & testimonio Conciliorum & SS. Patrum firmatur.

Dico igitur: Omnis suppositio antecedens, seu ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, non destruit libertatem.

129 Probatum primo conclusio ex Concilio Coloniensi in Enchir. Christianæ institutionis de sacr. pœnit. ubi sic habetur: *Duplex est necessitas: una absoluta quam vocamus necessitatem consequentis: veluti necesse est Deum esse, Deum unum esse, hominem esse animal rationale, mortale, nam hæc aliter se habere nequaquam possunt. Alia est necessitas consequentiæ, quæ necessario evenire dicimus non quæ suâ naturâ necessaria sunt, sed necessario sequuntur, propter præcedentes causas &c.* Et hæc distinctione ibidem conciliat libertatem cum divina præscientiâ: unde ex hoc loco efficax argumentum desumitur ad probandum omnem suppositionem antecedentem non destrueret libertatem. Necessitas enim quæ est ex causis præcedentibus, oritur à suppositione antecedente, ut manifestum est: Sed necessitas orta ex causis præcedentibus non semper destruit libertatem: Ergo neque necessitas proveniens à suppositione antecedente. Major patet, Minor vero sic ostenditur. Juxta Concilium, necessitas orta ex causis præcedentibus, est necessitas consequentiæ tantum, & non consequentis, ut constat ex verbis relatis: Sed necessitas quæ est tantum consequentiæ, & non consequentis, non præjudicat libertati, ut ibidem docet Cone. lum, & consentiunt omnes Theologi & Canonistæ, ut constat ex canone Nabuchodonosor, alias *Ysisira*, §. *quamvis*, 23. quæst. 4. & ex Glossa ibidem: Ergo necessitas orta ex causis præcedentibus, non semper destruit libertatem.

130 Probatum secundo conclusio ex Anselmo, cui potissimum in hac materia confidunt Adversarii. Nam Sanctus ille in libro de concordia libertatis cap. 7. in principio docet scientiam Dei esse causam rerum, & probat hæc ratione quæ etiam utitur Magister in 1. dist. 38. *Si Deus à rebus habet scientiam, sequitur quod illa prius sint quàm ejus scientia, & sic à Deo non sint à quo nequeunt esse nisi per ejus scientiam.* Item cap. 10. ejusdem libri, agens de concordia præscientiæ & prædestinationis cum libero arbitrio, ait: *Quamvis suâ voluntas utatur potestate, nihil tamen facit, quod Deus non faciat in bonis suâ gratiâ.* Ex quibus locis sic arguo. Divina scientia, juxta Anselmum, est causa futurationis rerum, & gratia boni usûs liberi arbitrii, seu determinationis liberi arbitrii ad bonum: quia (inquit) nihil facit voluntas, quod Deus non faciat in bonis suâ gratiâ: voluntas autem bene utitur libero ar-

bitrio, & ad bonum se determinat: Ergo illum bonum usum & talem determinationem facit Deus in nobis suâ gratiâ: Sed omnis causa est prior saltem naturâ & causalitate suo effectui, ut docent Philosophi, & lumine naturali notum est: Ergo ex Anselmo scientia Dei est suppositio antecedens, respectu futurationis rerum, & gratia respectu boni usûs & determinationis liberi arbitrii: Sed nec Dei præscientia, nec divina gratia, tollunt vel laedunt libertatem & contingentiam rerum, ut est certum de fide, & toto illo opusculo docet Anselmus: Ergo ex doctrina Anselmi, falsum est quod omnis suppositio antecedens, & ex libera nostræ voluntatis electione non descendens, destruat arbitrii libertatem.

B Confirmatur: Idem Sanctus cap. 3. ejusdem libri sic habet: *Quoniam enim quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nullâ cogi vel prohiberi necessitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum sequi voluntatem, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.* Quibus verbis aperte docet voluntatem divinam, ratione infinite efficacis quæ pollet, causare substantiam & modum libertatis in nostris operationibus, & efficere quod voluntas creat infallibiliter simul & liberâ operetur, & consequenter dari aliquam suppositionem antecedentem, quæ non tollit, sed causat infallibiliter libertatem, & quæ necessitatem solum consequentiæ & non consequentis inducit.

Probatum tertio ex D. Thoma 1. p. quæst. 19. art. 8. ubi tertio loco hoc sibi argumentum objicit. *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: sed res create à Deo, comparantur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius à quo habent necessitatem: Sequitur ergo quod omne quod Deus vult sit necessarium absolute.* Ecce ipsissime Adversariorum fundamentum, cui sic respondet. *Ad Tertium dicendum quod posteriora habent necessitatem juxta modum priorum: unde & ea quæ sunt à voluntate divina, talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere, scilicet vel absolute, vel conditionalem tantum, & sic non omnia sunt necessaria absolute.* Quibus verbis S. Doctor duo docet quæ Adversariorum doctrinæ aperte repugnant. Primum est, res omnes creatas, & consequenter actus liberos nostræ voluntatis, quæritique aliquid creatum sunt, comparari ad voluntatem divinam ut ad aliquid prius, & in eam reduci tanquam in primam & universalissimam causam. Secundum est, quod quidquid habet necessitatem ab aliquo priori, non est necessarium absolute. Quia (inquit) *Posteriora habent necessitatem juxta modum priorum.* Ex quo inferri aliqua habere à voluntate divina necessitatem absolutam, ut Solem oriri, ignem calefacere &c. Alia vero hypotheticam tantum, & conditionalem: ut prædestinatum salvari, præventum gratiæ efficaci converti &c. Ergo falsum est, quod omnis suppositio antecedens, & de libera nostræ voluntatis electione non descendens, tollat libertatem, & necessitatem antecedentem, seu absolutam inducat.

E Confirmatur: D. Thomas ibidem sibi objicit aliud argumentum, quod etiam communitate nobis opponunt Adversarii. *Omnis causa quæ potest impediri (seu cui non potest resisti) ex necessitate suum effectum producit: sed voluntas Dei non potest impediri, nec resisti: dicit enim apostolus ad Rom. 9. Voluntati enim ejus quis resistit?* Ergo

Ergo voluntas Dei imponit rebus necessitatem. A
 Cui respondet: Ad secundum dicendum, quod ex
 hoc ipso quod nihil voluntati divina resistit, sequitur
 quod non solum fiat ea que Deus vult fieri, sed quod
 fiat contingenter vel necessario, qua sic fieri vult.
 Quibus verbis duo etiam docet doctrinam Ad-
 versariorum directe opposita. In primis enim
 voluntati Dei efficaci non posse resisti,
 nec illam posse impediri & frustrari suo effectu.
 Secundo hanc, ut ita loquar, irresistibilitatem,
 non solum non obesse libertati creatæ, sed etiam
 illam firmare & statuere: si enim voluntati divi-
 nae non potest resisti, & illa velit ut liberè opere-
 retur, firmum & certum est quod liberè opera-
 bitur. Id ergo quod Adversarii putant maximè
 nocere libertati, juxta D. Thomam, est illud
 quod maximè eam firmat, fovet, & statuit; id
 est quod dicunt illius esse ruinam & perditio-
 nem, vel ut alii loquuntur, ejus ultimum vulnus, i-
 dem. Doctor asserit esse primam ejus originem
 & radicem. Quis ergo non videat, eos à doctri-
 na D. Thomæ peregrinari, & derelinquere fon-
 tem aquæ vivæ, ut fodiant sibi cisternas dissipata-
 tas, sicut dicitur Jeremiæ 2.

§. II.

Ratio fundamentalis exponitur.

Ratio fundamentalis exponitur. A
 Vis & efficacia præcipue rationis quâ
 ducuntur Thomistæ ad probandum dari
 aliquam suppositionem antecedentem quæ li-
 bertati non præjudicat, sed potius eam statuit &
 firmat, melius & facilius percipiatur: quare ab
 Adversariis, cur impossibilitas vel necessitas or-
 tæ suppositione consequente, seu ex libera
 voluntatis determinatione descendente,
 libertatem ejus non tollat, aut lædat? Vel aliis
 terminis, cur id quod libertatem consequitur, &
 consequendo facit aliud extremum pro tunc
 impossibile, non præjudicet libertati? Respon-
 dent sine dubio, quia eo ipso quod libertatē
 consequitur, est utiq; ipsius libertatis effectus, &
 a proinde potius signum libertatem ostendens,
 quam eam destruens. Hæc est profecto omnium
 concors & vera responsio, ex qua efficax argu-
 mentum desumo ad probandum omnem sup-
 positionem antecedentem, eam præcipue quam
 involvit divina prædefinitio, seu decretum præ-
 determinans, non præjudicare libertati. Si enim
 secundum responsum jam datam, & juxta ref-
 erentiam, suppositio consequens non tollit li-
 bertatem, quia est effectus illius; à fortiori sup-
 positio antecedens divinæ prædefinitio, seu
 decreti prædeterminantis, eam non destruet,
 quia ut docent Thomistæ, tale decretum oritur
 à prima radice & principio libertatis, infinita
 scilicet divinæ voluntatis efficaciâ, ipsamq; li-
 bertatem, per modum causæ seu principii actualis
 illius antecedit: implicat autem quod aliquid
 libertatem antecedat quæ causa libertatis, & quod
 libertatem destruat: nam causa effectum suum
 non destruit aut annihilat, sed potius illum pro-
 ducit, fovet, & conservat. Cum ergo Thomistæ
 doceant decretum prædeterminans, & physicam
 prædeterminationem ac gratiam efficacem, quæ
 ab illo fluunt & emanant, non aliter antecedere
 liberæ arbitrii consensum & determinationem,
 quam per modum causæ & principii actualis il-
 lius, & in tali decreto, seu prædeterminatione
 & gratia efficaci, solum præteritatem naturæ &
 causalitatis agnoscant, manifestum est, juxta
 illorum principia, suppositionem illius, quam
 Tom. II.

vis antecedentem, non destrueret, sed causare li-
 bertatem, & omnem necessitatem aut impossi-
 bilitatem ab ea inductam, non magis nocere liber-
 tati, quam illam quæ ad suppositionem ipsius a-
 ctus liberi consequitur: sicut enim hæc supposi-
 tio est effectus aut signum libertatis, ita & alia
 est illius causa & origo; & sicut prima formaliter
 consequitur libertatem, ita & altera est eam
 consequens virtualiter, seu æquivalenter, quan-
 tum ad effectum conservandi libertatem, ut in
 solutione argumentorum fusiùs expendemus.

135
 Sed quia discursus iste perspicue satis inten-
 tum ostendit, haud dubie Adversarii negabunt
 principium quod hic supponimus, nimirum ta-
 lem posse esse decreti prædeterminantis & phy-
 sicæ prædeterminationis naturam, ut libertatem
 antecedat, & nihilominus antecedendo causet:
 hoc enim, inquit, est de ratione liberi agen-
 tis, ut ita se ad volendum & operandum deter-
 minat, quod à nulla causa superiori, salvâ ejus
 libertate, determinari possit; nam ut dicitur Ec-
 cles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit
 eum in manu consilii sui. Apposuit tibi ignem & a-
 quam; ad quod volueris porrigere manum tuam &c.

136
 Verùm in hac responsione, quæ est veluti
 summa & medulla doctrinæ Molinistæ, mul-
 ta improbanda & impugnanda occurrunt. In
 primis enim quod primò asseritur, talem vide-
 licet non posse esse decreti prædeterminantis &
 physicæ prædeterminationis naturam, ut liber-
 tatem antecedat, & nihilominus antecedendo
 causet, manifestè veritati repugnat: quia impli-
 cat dari vel concipi aliquam causam, quæ prioritate
 saltem causalitatis & naturæ suæ effectum
 non antecedat, quod lumine naturali notum
 est, & patet inductione in omnibus causis se-
 cundis: Sol enim naturâ præcedit radium, i-
 gnis calorem, & essentia proprietates quæ ab
 ipsa dimanant. Ergo tantum abest quod divi-
 num decretum, ejusque influxus & motio, non
 possint in nobis causare libertatem, si liberi ar-
 bitrii determinationem & consensum prioritate
 naturæ antecedant, quin potius oppositum,
 nec fieri nec concipi possit, & manifestam con-
 tradictionem involvat.

137
 Aliud etiam quod in eadem responsione sub-
 jungitur, scilicet de ratione liberi agentis esse,
 ita se ad volendum & operandum determinare,
 ut à nulla superiori causa determinari possit, à
 veritate & sana doctrina non minus alienum est.
 Licet enim hoc cujuslibet causæ creatæ, etiam
 Angelicæ, potestatem excedat, quia ut rectè ait
 Doctor Subtilis supra relatus: Contra naturam
 voluntatis est, determinari à causa inferiori, quia
 tunc ipsa non esset superior: Non est tamen cur
 hujusmodi vim & potentiam supremæ & omni-
 potentissimæ causæ denegemus, ut ibidem do-
 cet idem Scotus, subdens: Non est autem contra
 naturam voluntatis, determinari à causa superiori,
 scilicet Deo. Cujus disparitatis duplex ratio, ea-
 que egregia, assignari potest. Prima est, quia cum
 Deus sit primum liberum, & tale per essentiam,
 omnem libertatem creatam & participatam,
 omnemque liberam nostræ voluntatis determi-
 nationem, eminentissimo & perfectissimo mo-
 do continet, magis que habet, ut inquit Augusti-
 nus, in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.
 Si ergo creata voluntas se ipsam quasi suâ liber-
 tate præveniens, potest se in consensum liberum
 determinare, cur omnipotens eandem suâ effi-
 caciâ præveniens, idem præstare non poterit:
 R Hanc

Hanc rationem tangit D. Thomas quæst. 22. de verit. art. 8 his verbis : *Sicut voluntas potest immutare actum suum , ita & multo amplius Deus.* Potestque confirmari & illustrari discursu quo utitur Innocentius Papa in Epistola ad Concilium Carthaginense , quæ inter Epistolas Augustini est 91. ubi sic ratiocinatur : *Ergo eris tibi in providendo præstantior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ? Quem sapientissimum Pontificem imitati , similiter dicamus : Eris ne tibi ad tuos actus determinandos præstantior & potentior , quam potest in te esse qui te ut es fecit ?*

138 • Hanc rationem breviter ac dilucidè proponit Ildephonsus Michaël , Zamorensis , tomo 1. in 1. p. quæst. 19 art. 8. cap. ultimo , ubi sic discurret : *Nunquam destruitur effectus per antecessorem suam causam , cum sit de essentia effectus subsequi ad causam , & sit de ratione causa antecedere prioritate aliqua effectum ; nam causa est , ut dicitur in 2. physicorum , ad quam sequitur effectus : libertatem autem causam secundam , nisi falli velimus , vel nisi superbiamus , non debemus apprehendere ut primam & independentem , sed ut participatam , posteriorem , dependentem , & subsequutam post primam causam , eusque decretum & influxum.*

139 Secunda ratio sumitur etiam ex D. Thoma eadem quæst. 22. de verit. art. 9. ubi hæc scribit. *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non potest , nisi quod operatur intra voluntatem , hoc est ipsa voluntas , & id quod est causa esse voluntatis , quod secundum fidem solus Deus est : unde solus Deus potest inclinationem voluntatis quam ei dedit transferre de uno in aliud secundum quod vult.* Quibus verbis hoc discrimen statuit inter Deum & agentia creata , quod nulla creatura , quantumvis perfecta , potest in mentem humanam illabi , & ut ita loquar intra voluntatis officinam intrare , nec consequenter ipsam immutare , & applicare ac determinare ad volendum , ex quo inferunt Theologi , quod ipsi etiam Angeli non possunt naturaliter cognoscere actus nostros liberos , nec penetrare cordis humani cogitationes ; quia illæ clauduntur intra serinium cordis nostri & peccatoris , in quod nulla creatura , etiam angelica , invitata voluntate potest intrare. Caterum Deus , cum sit auctor & principium ipsius voluntatis , & supremum habeat in illam dominium , potest in eam illabi , & in eius sinum ingredi : juxta illud Ezechielis 44. *Porta hæc clausa erit : non aperietur , & vir non transibit per eam , quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam ; & consequenter solus Deus potest , illam voluntatis libertate , eam intrinsicè immutare , applicare , & determinare.*

140 Hanc doctrinam latius expendit 3. contra Gent. cap. 88. ubi sic discurret : *Oportet quod omnis motus voluntatis ab interiori procedat : nulla autem substantia creata conjungitur animæ intellectuali , quantum ad sua interiora , nisi solus Deus , qui solus est causa ipsius , & sustinens eam in esse : A solo igitur Deo potest motus voluntarius causari.* Et infra : *Illud solum agens potest causare motum voluntatis absque violentia , quod causat principium intrinsicè huius motus , quod est potentia ipsa voluntatis : hoc autem est Deus qui animam solus creat.* Solus igitur Deus potest movere voluntatem per modum agentis absque violentia. Quibus verbis , hoc etiam inter Deum & creaturas agnoscit discrimen , quod agentia creata , cum sint omnino voluntati extrinseca , non possunt eam intrinsicè immutare & applicare , sed tantum

extrinsecè & objectivè movere & excitare : animæ & voluntatis , ac intimè illi conjunguntur , veluti anima ipsius animæ , & sicut principium in quo vivimus , movemur , & sumus , ut dicitur Actuum 17. non reputatur tanquam internas ipsius voluntatis , non formaliter ut anima , sed radicaliter & eminenter , sicut causa prima. Unde potest utroque modo movere voluntatem ; extrinsecè scilicet & objectivè , eam alliciendo & invitando ad sui amorem & profecutionem : quod præstat in ratione summi boni & ultimi finis , cujus motio est tantum moralis & metaphorica , ut docent Philosophi. Et etiam effectivè , eam interius inclinando , & applicando ad quodcumque voluerit , quod ei competit in ratione primæ causæ & primi principii , ut egregiè explicat idem S. Doctor in quæst. 105. art. 4. ubi quærit : *Utrum Deus ipsam movere voluntatem creatam ?* Et in corpore articuli distinguit duplex genus motionis , quantum una se tenet tantum ex parte objecti , & altera ex parte potentia , & concludit , *Quod utroque modo proprium est Dei movere voluntatem (intellige efficaciter , ut ibidem explicat) Sed proximè secundo modo , INTERIUS EAM INCLINANDO.* Et articulo sequenti docet quod Deus in omnibus agentibus operatur tribus modis : scilicet finaliter , effectivè , & formaliter. Et in resp. ad 3. ait : *Deus non solum dat formas rebus , sed etiam conservat eas in esse , & applicat eas ad agendum , & est finis omnium actuum.* Denique art. 4. primo loco sibi object hoc argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii. *Omne quod movetur ab extrinseco , cogitur : sed voluntas non potest cogi : Ergo non potest à Deo moveri.* Cui sic respondet : *Ad primum ergo dicendum , quod illud quod movetur ab alio , dicitur cogi , si moveatur contra inclinationem propriam : sed si moveatur ab alio quod sibi dat propriam inclinationem , non dicitur cogi.* Sicut ergo , cum movetur deorsum à generate , non cogitur. Sic igitur Deus movendo voluntatem , non cogit ipsam , quia dat ei propriam ejus inclinationem. Quibus verbis docet Deum movendo & determinando voluntatem hominis , eam non cogere vel necessitare ; quia cum sit ejus auctor , dans ei propriam inclinationem , non se habet ut agens extrinsecum respectu illius , sicut reliqua agentia creata , sed ei intimè unitur & conjungitur tanquam radix & principium ipsius libertatis. Unde si eum si substantia animæ haberet aliquem influxum prævium in voluntatem , eamque sub differentia objectiva iudicii ad volendum & operandum prædeterminaret , non destrueret ejus libertatem , sed potius eam causaret , quia est radix talis potentia , & cum ea intimè conjungitur. Ita similiter , quia Deus est auctor & principium ipsius animæ & voluntatis , eiq. intimè unitur , ut primum liberum , & prima causa libertatis creatæ , quamvis ipsam ad volendum , & ad operandum applicet & prædeterminet , non tollit aut lædit ejus libertatem , quia ejus influxus est influxus radicis & principii ipsius libertatis , & habet pro effectu ipsam a eum liberum , etiam in quantum liberum , & substantiam ac modum libertatis in ejus operationibus simul attingit , eamque movet & applicat ad volendum , sub differentia objectiva iudicii , quæ , ut supra ostendimus , est proxima radix libertatis.

Potest

Potest hoc amplius declarari & illustrari alio exemplo aptissimo, quo utuntur Salmanticenses in Tractatu de voluntate Dei. Si in manibus hominis esset aliqua libertas intrinseca, distincta à libertate voluntatis, eique essentialiter subordinata, tunc ejus natura esset, quod hoc quod voluntas efficaciter velle aliquid fieri à manibus, illa etiam liberè & secundario velle vellent, licet possent velle oppositum; nec in tali casu, imperium aut motio voluntatis applicans manum ad opus, ejus libertatem lapidearet, quia talis libertas esset solum secundaria, & essentialiter dependens à libertate voluntatis, tanquam primi liberi, primique determinantis & applicantis potentias & facultates animæ; & etiam quia voluntas illam determinans & applicans, non se haberet per modum principii pure extrinseci respectu illius, sed esset illi intimè conjuncta, & in eadem essentia animæ radicata. Ita similiter dicimus, quod quia libertas voluntatis est tantum secundaria, à Deo nunquam primo libero, primoque determinanti essentialiter subordinata; & aliunde Deus non se habet ut agens pure extrinsecum respectu voluntatis, sed illi intimè conjungitur, tanquam radix & principium libertatis, illam consequenter non destruit, aut lædit, quamvis voluntatem prædeterminet, quia per hoc non impedit, sed tantum quod voluntas in suo ordine, & ut secundum liberum & secundum determinans, seipsum moveat & determinet. In hoc enim nulla plane est repugnantia aut implicancia, ut saepe ostendimus, & docet D. Thomas ubi supra art. 1. ubi secundo loco sibi hoc argumentum proponit. *Una operatio non potest esse simul à duobus operantibus, sicut nec unus numero motus potest esse duorum mobilium: si igitur operatio creaturae est à Deo in creatura operante, non potest esse simul à creatura, & ita nulla creatura aliquid operatur.* Quod etiam argumentum quod nobis frequenter opponunt Adversarii: dicunt enim, quod si voluntas moveretur, applicatur, & determinatur à Deo; se ipsam non movet, nec applicat, aut determinat; & sic tollitur ejus libertas, cum de ratione causæ liberæ sit se ipsam determinare & applicare. Cui sic respondet S. Doctor: *Ad secundum dicendum quod una actio non procedit à duobus agentibus unius ordinis: sed nihil prohibet quin una eadem actio procedat à primo & secundo agente. Ita similiter nos dicimus, quod libera determinatio voluntatis creatæ, non procedit à duobus agentibus ejusdem ordinis, sed nihil prohibet quin procedat à primo & à secundo agente, tanquam à duabus causis essentialiter subordinatis; à Deo scilicet, tanquam à primo libero, & primo movente, & applicante; & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo movente & applicante: sicut nihil vetat, quin eadem planta generatio sit à Sole, ut à primo generante; & à terra, tanquam à generante secundo.* Unde ad locum Ecclesiastici supra adductum, quod nobis saepe objiciunt Adversarii: respondet illem Doctor Angelicus 3. cont. Gent. cap. 90. *quod hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum inducuntur, ut ostendatur quod voluntas non potest esse libera, nisi sit se ipsam determinans, non vero ut ostendatur electiones à divina providentia subtrahantur.* Quod tulus expendit in hac 1. parte quest. 22. art. 2. ad 4. his verbis: *Ad quartum dicendum, quod in hoc quod dicitur Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à divina providentia, sed ostenditur*

A quod non præfigitur ei virtus operativa, determinata ad unum, sicut in rebus naturalibus quæ aguntur tantum, quasi ab altero directæ in finem, non autem seipsa agunt, quasi se dirigunt in finem, ut creatura rationales per liberum arbitrium quo consiliantur & eligunt, unde signanter dicit in manu consilii sui. Sed quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam, necesse est ut ea quæ ex libero arbitrio fiunt, divina providentia subdantur. Quibus verbis aperte declarat, hæc verba Ecclesiastici ad hoc solum induci, ut explicetur facultas quæ pollet homo ratione libertatis sibi inditæ, ut in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, eligat & se determinet: per illa tamen non excludi subordinationem & dependentiam quam habet à Deo in primo libero & determinante, nec consequenter divinæ motionis & applicationis necessitatem. Sicut nec per hoc quod ignis est calefacere, excluditur necessitas celestis motus: quo exemplo idem sanctus Doctor utitur quod lib. 1. art. 7. ad 1. & in 2. sent. ad Anni. dist. 29. art. 4. ad 3. ubi ait, *Potestas nostra nihil operari potest sine Deo qui operatur in omni natura & voluntate: unde cum dicimus aliquid esse in nobis, non excludimus Dei auxilium.*

S. II.
Diluuntur argumenta P. Annati, & mens ac doctrina Anselmi, de duplici necessitate antecedente & consequente, explicatur.

PRÆcipua Adversariorum argumenta desumuntur ex autoritate & doctrina Anselmi libro 2. *Cur Deus homo*, cap. 18. ubi duplicem necessitatem distinguit: alteram antecedentem, quæ tollit libertatem; alteram consequentem, quæ libertati non nocet. Verba Anselmi sunt: *Est namque necessitas præcedens, quæ causa est ut sit res, & est necessitas sequens, quam res facit. Præcedens & efficiens necessitas est, cum dicitur celum volvi, quia necesse est ut volvatur, sequens verò quæ nihil efficit, sed sic est cum dico te ex necessitate loqui, quia loqueris.* Cum enim hoc dico, significo nihil facere posse, ut dum loqueris non loquaris: non quod aliquid te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit celum volvi, te verò nulla necessitas facit loqui. Idem docet in libro de concordia prædestinationis cum libero arbitrio, cap. 10. ubi ait: *Pariter igitur quamvis necesse sit fieri quæ præsciuntur, & quæ prædestinantur, quædam tamen præscita & prædestinata non eveniunt eâ necessitate quæ præcedit rem, & facit, sed eâ quæ rem sequitur, sicut supra diximus. Nox enim quamvis prædestinat, facit, voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo, sed in sua eam potestate dimittendo. Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in bonis sua gratiâ, in malis non sua, sed ejusdem voluntatis culpa.* Et cap. 3. de concordia præscientiæ & prædestinationis docet, necessitatem consequentem esse illam quæ descendit de libera voluntate.

Ex his Anselmi testimoniis, quædam deducit argumenta P. Annatus in libro quem pro defensione scientiæ mediæ edidit disp. 4. cap. 6. §. 4. ad probandum prædefinitiones absolutas & efficaces, à prævisione scientiæ mediæ independentes, quæ à Thomistis, decreta prædeterminantia, appellantur, destruere libertatem.

Primo sic arguit num. 153. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut res sit, est necessitas præce-

præcedens, & inimica libertati, ex Anselmo: Necessitas quæ sequitur ex prædefinitione, facit rem esse, & est causa ut sit res: Ergo est necessitas præcedens, & inimica libertati, juxta mentem Anselmi.

145 Secundò, Necessitas sequens, & quæ libertati non nocet, alia non est ex Anselmo, quàm illa quam res facit, & quæ descendit de libera voluntate: Sed necessitas quam infert prædefinitio, non est illa quam res facit, nec descendit de libera voluntate: Ergo non est necessitas quæ apud Anselmum dicitur sequens, & quæ non nocet libertati. Quod si sub secundo illo traditæ distinctionis membro contineri non potest, restat ut ad primum reducat, & credatur esse necessitas præcedens, & noxia libertati, aut damnetur Anselmus unà cum sua distinctione.

146 Tertio, Prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non trahat necessitatem efficiendi ex causa antecedenti, & independenti ab illius voluntate cui liber dicitur: At qui actum esse prædefinitum, est trahere necessitatem efficiendi ex Dei prædefinitione: Ergo prædefiniri actum liberum, est prædefiniri actum qui non sit prædefinitus, quod implicat. Ibidem num. 134.

147 Quarto, necessitas quam abhorret agens liberum, illa est cujus causam ipsum nec impedire potest, nec vincere: Necessitas agendi quæ sequitur ex prædefinitione, seclusâ scientiâ mediâ, est hujusmodi: Ergo illa est quam abhorret liberum agens. Neq; hoc argumentum (inquit) eget probatione, sed meditatione. Ita num. 136.

148 Denique, Quando antecedens est causa consequentis independens à libertate, nemo dubitare potest, quin non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis quoque, ut videtur est in consequentia amoris beatifici ex visione, & actus violenter coacti ex vi cogente. Cum ergo divina prædefinitio, seclusâ scientiâ mediâ, nec pendeat à nostra libertate, nec illam supponat, & tam indissolubiler sibi connectat positionem actus prædefiniti, quàm visio beatificum amorem, quare dicitur tantum necessitas consequentiæ, & non etiâ consequentis? Ita num. 137.

149 Priusquam his argumentis respondeamus: præmittendum existimavi, mirari me, quomodo adversarii Anselmi auctoritatem tantoperè contra nos urgeant, cum nullam in aliis materiis in quibus cum illis non convenit (ut cum agitur de peccato Angelorum, & quaeritur an prima illorum operatio sit à Deo; & utrum Deus positive influat in actus malos, & peccaminolos) non solum facillimè abjiciant, sed etiam ferè contemnant. Unde Vazquez tomo ultimo quaest. 94. dub. 6. quaerens utrum per opera aliàs Deo debita, hoc est præcepta, satisfieri possit, responder affirmativè, & sibi objicit auctoritatem Anselmi, oppositum docentis libro 1. *Cur Deus homo* cap. 20. quam sic excipit. *Ad tertium ex Anselmo respondimus supra, & contra ipsum probavimus, apud Deum fieri posse satisfactionem de aliàs debitis, multaque alia contra ipsum adduximus quibus ostendimus non probare quod contendit.* Similiter Theophilus Raynaudus tomo de Christo, editionis Antverpiensis pag. 100. faterur Anselmum docuisse, plures substantias divinas, eandem non posse humanitatem terminare; & tamen oppositum ibidem docet. Quid ergo, si nos similiter in præfenti Anselmi auctoritatem negaremus, & uno verbo infringere argumenta proposita, quorum to-

A) tam vira, ac robur Adversarii ex ejus auctoritate desumunt?

Verum quia majori reverentiâ Sanctos Patres colimus, & in Schola Thomistarum non audiri solent hæ voces: *Perperam Chrysostomus, Perperam Augustinus*, quæ in libris quorundam Recentiorum leguntur; idè hac omisâ responsione, & admisâ Anselmi auctoritate, quem ut Doctorem eximum, sanctissimum Præfulem, ac patrè haud ultimi nominis veneramus. Respondeo illum per necessitatem præcedentem, libertati contrariam, non aliâ intellexisse, quàm eam quæ oritur ex aliqua causa extrinseca cogente, ut contingit in amore beatifico, aut in voluntate boni in communi. Per necessitatem verb consequentem, eam significare, quæ vel ex ipsa electione & libertate voluntatis immediate descendit, vel ex ejus prima causa & radice oritur: qualis in sententia Thomistarum est suppositio decreti prædeterminantis. Nam, ut supra dicebamus, licet hæc suppositio sit formaliter antecedens, tamen quantum ad effectum considerandâ libertatis, est virtualiter seu æquivalenter consequentis; eò quod causa libertatis non magis possit ei nocere, quàm ejus effectus.

Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex ipso Anselmo, cap. 10. libri de concordia, ubi explicans necessitatem antecedentem, dicit esse illam *qua præcedit rem, & facit, & statim addit: Non enim ea Deus quamvis prædefinit, facit voluntatem cogendo, aut voluntati resistendo.* Quibus verbis satis aperte declarat, se loquantur de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante: unde libro 2. *Cur Deus homo*, cap. 18. ut hanc necessitatem explicet, adducit exemplum de ortu Solis, & de motu cæli, quæ constat esse agentia naturalia, seu ad unum per modum naturæ determinata. Et Clemens Alexandrinus libro 2. Stromatum necessitatem illam quæ dicitur appellari: id est naturalem, & per modum naturæ moventem ac determinantem.

D) Quando ergo Anselmus dicit quod necessitas antecedens est illa quæ præcedit rem & facit, hoc non est intelligendum de quacumq; prioritate & efficientia (alioquin, ut supra dicebamus, causa libertatis destrueret libertatè, quod absurdissimum est) sed de præcedenti cogente, seu ad unum per modum naturæ determinante, nec relinquentem in voluntate potentiam ad oppositum, & de efficientia liberi arbitrii determinationem & cooperationem impediens ac excludens. Similiter quando ait quod necessitas sequens est illa quam res seu voluntas facit, intendit solum quod voluntas illam facit secundariò, & ut secundum liberum, & secundum determinans: non autem primariò, & independenter à motione & applicatione primi liberi, primig; determinantis. Unde addit: *Quamvis tamen sua voluntas utatur potestate, nihil tamen facit quod Deus non faciat in boni sua gratiâ; in malis, nõ sua, sed ejusdem voluntatis culpa.* His præmissis, Annati argumenta facile diluentur.

Ad primum enim responderetur distinguendo. Major. Necessitas quæ facit rem esse, & quæ causa est ut sit res, est necessitas præcedens: si facit rem esse, illam determinando ad unum per modum naturæ, & excludendo determinationem & cooperationem liberi arbitrii, concedo Majorem. Si non determinet illam ad unum per modum naturæ, sed per modum liberi, nec impedit, sed efficiat,

& ab eodem Rivo retractatam. Idem asserunt Doctores Lovanienses in justificatione & defensione cuiusdam Censuræ suæ, Parisiis impressa anno 1641. Nam ibidem cap. 4. num. 81 expressè dicitur, prædictam propositionem in ipsa Universitate Lovaniensi fuisse olim ante 112. annos censuram & abjectam, & deinde Romæ ipso Rivo præsentem, sub Xisto IV. damnatam, & ab eodem Rivo recantatam.

159 Ex quo duplici testimonio, omni exceptione majore, infringitur responsio Cardinalis De Lugo dicentis propositionem à præfato Authore assertam, & ab illo Pontifice proscriptam, non fuisse illam quam retulimus, sed istam: *Quod ex præcedenti ordine successivæ durationis sequitur per necessariam consequentiam, necessarium & inimpedibile est.* Neque enim par est credere, Sylvium, virum prudentem, sapientem, & in omni passu suo solidum, hujus propositionis censuram in suis ad primam partem D. Thomæ commentariis voluisse inserere, eamque in opusculo quod de primo Motore edidit, confirmare, ac denuò asserere, & tam fædam levitatis, vel ignorantie, aut negligentie, & dormitionis, in hoc duplici eximio opere, notam imprimere, nisi de illius veritate fuisset omninò certus. Multò minùs credibile est aut probabile, Professores Lovaniensis Academie, quæ magnam sibi promeruit toto terrarum orbe auctoritatem, idem voluisse tam expressè asserere, præsertim in justificatione Censuræ, quam ipsi Nuncio Apostolico, Galatino Episcopo, die 9. Septembris 1588. per Decanum ejusdem Facultatis, Dominum Henricum Cuychium, exhibuerunt, nisi de ejusdem propositionis Censura fuissent etiam certi. Crediderim potius his quæ præfatus Cardinalis, in sui de hac propositione judicii confirmationem, loco citato adducit, deesse quidpiam, quàm Sylvio & Doctoribus Lovaniensibus, in his quæ ad manum illis erant exquirendis aut investigandis, diligentiam & sedulitatem defuisse.

160 Ceterum, etsi gratis concedatur, dictam propositionem non fuisse damnatam, sed aliam quam refert De Lugo, semper tamen illa remanet de errore suspecta, quia ut ostendit Sylvius ubi supra, prior illa propositio ex posteriori sequitur. Nam si non est necesse id quod per necessariam consequentiam sequitur ex aliquo præcedenti ordine successivæ durationis, esse inimpedibile & necessarium; à fortiori non erit necesse, id quod per necessariam consequentiã sequitur ex aliquo præcedenti liberi arbitrii determinationem & consensum, prioritatem naturæ, esse necessarium & inimpedibile, seu non liberum, & contingens. Quia ut supra arguebamus, ea quæ prioritatem naturæ contingentiam & libertatem antecedunt, eam causant & non destrunt; prioritas enim naturæ est prioritas causalitatis & dependentiæ, & competit causæ & principio actuali, in ordine ad effectum quem actu producit.

161 Ad quintum distinguo Majorem. Quando antecedens est causa consequentis, independens à libertate, nemo dubitare potest quòd non sit tantum necessitas consequentiæ, sed & consequentis. Si antecedens sit causa consequentiæ, solum quantum ad substantiam & entitatem actus, verum est. Si sic causa consequentis, non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad modum contingentiam & libertatis in eo inclusum (ut contingit in proposito) falsum. Nam ut supra ex D. Anselmo retulimus:

A *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nullà cogi vel prohiberi. necesse est ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam & esse quod vult.* Unde patet disparitas ad exemplum de visione beatifica ab arguente adductum. Hæc enim, cum tollat indifferentiam objectivam judicii, quæ est proxima radix libertatis, nec in voluntate beatorum relinquat potentiam ad non diligendum Deum, in amorem beatificum non influit libertatem, sed necessitatem. E contra verò, cum divina prædeterminatio utrumque præstet, causat libertatem & contingentiam in actibus prædeterminatis.

§. I V.

Aliud ejusdem Annati argumentum dissolvitur.

Idem Author disp. 1. cap. 6. §. 1. probat admodum tendam esse in Deo scientiam mediam, eam quòd *Admissa scientiã mediã non sit difficile ad intelligendum, quomodo Deus prædesinare possit actum liberum, illas à ejus libertate; eaque seclusa quomodo sit divina prædeterminatio actus liberati, adeò sit captu difficile, ut sit hic etiam unus ex maximis Adversariorum laboribus...* Sunt que aliqui Authores, qui cum habeant usum scientiæ mediæ, velinque nihilominus retinere prædeterminationem actuum liberorum, huic difficultati succumbunt, ut videre est in Capetana &c.

Respondeo primò: hunc modum inveniendæ Libertatis quem Molina excogitavit, non esse ita facilem, quin ex illo gravissimæ emergant difficultates, & plura sequantur absurda & inconveniëntia, quæ Tractatu 3. fusè expendimus impugnano scientiam mediam. Sed nec ita clarum & perspicuum, quin multi exilitatem veritatem illam objectivam futurorum contingentium, à divino decreto independentem, eoque anteriorem, quæ est præcipuum scientiæ mediæ fundamentum, esse obscurissimam, ac prorsus intelligibilem. Unde Suarez lib. 1. de essentia prædest. cap. 7. num. 8. & tomo 1. de grat. proleg. 1. num. 12. ait quod non intelligentes qualiter futura conditionata contingentia sint scibilia, prout antecedunt determinationem divinæ voluntatis, quiescere debent, confugiens ad inprobabilitatem divinæ scientiæ.

Præterea, Dato quod modus ille conciliandæ libertatem à Molina excogitatus, sit ita facilis & perspicuus, ut ab omnibus intelligi valeat, & facilem reddat, ut ait Adversarius, bonorum actuum prædeterminationem; alter verò obcurus, & difficilior, & paucis intelligibilis: dico tamen hanc nimiam facilitatem & claritatem in hac materia esse valde suspectam, ac similes ignibus illis fallacibus & fatuis, qui viatores decipiunt, & ad præcipitia ducunt. Nam D. Augustinus de prædest. Sanct. cap. 14. loquens de hac concordia, ait *Esse difficilem ad solvendum questionem.* Epist. 2. ad Valentinum *difficillimam* vocat Epist. 1. *Difficillimam & paucis intelligibilem.* Et in libro de gratia Christi cap. 47. sic ait: *Ista questio ubi de libero arbitrio voluntatis, & de dignitate disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiam videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Unde gravi difficultate premi se fatetur libro 2. de peccat. meritis & remissione, cap. 18. *ne liberum arbitrium gratiã, aut gratiam libero arbitrio excludat.*

tamen utrumque verum est, sed intellectu hoc penetrari pauci valent.

170 Tertio, Si in ordine naturali tot sint arcana & secreta quae humani ingenii vires transcendunt, & a nobis in hac vita perfecte cognosci non possunt, ut natura temporis, compositio continui, fluxus ac refluxus Oceani, multa quae Philosopherum ingenia absorbent, aut torquent: quid mirum, si divinae gratiae operatio in nobis, secretissima sit, ac soli ejus largitori plenè cognita? Si difficile estimamus quae in terris sunt, & quae in prospectu sunt invenimus cum labore: quae autem in caelis sunt quis investigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum de altissimis? Sapientiae 9.

171 Sicut ergo Suarez supra relatus ait, quod non intelligentes qualiter futura contingentia conditionata, sint scibilia, prout antecedunt determinationem divinae voluntatis, quiescere debent confugientes ad infinitatem divinae scientiae. Ita similiter nos dicimus, quod licet in hac vita plenè & perfecte non intelligamus, qualiter possit Deus movere efficaciter liberum arbitrium ad benè, liberè, & infallibiliter operandum, quiescere debemus confugientes ad efficaciam infinitam divinae voluntatis & omnipotentiae. Et mirum est quod Suarez, alique Recentiores, hanc fidem caecam à Thomistis exigant, quantum ad ea quae spectant ad scientiam mediam, & ad veritatem objectivam futurorum contingentium ante decretum; & tamen quando agitur de concordia libertatis cum divinorum decretorum & auxiliorum efficacia, non solum eam exhibere recusent Augustino, aliusque Theologis supra relatis, asserentibus in hac difficillima & obscurissima concordia, captivandum esse intellectum in obsequium fidei, ejusque claram & evidentem noticiam, usque ad visionem beatificam esse differendam; verum etiam ipsos Thomistas derideant, eò quod asserant, non esse possibile humanam menti, nexum hujus divinae motionis efficacissimam cum nostrae voluntatis libertate, in hac vita comprehendere, cum tamen utrumque connexorum fateri necesse sit. Quod, inquit Petrus à S. Joseph, in opusculo quod D. Thomae defensionem appellat, Per-

Disput. 2.ª ed. 10.ª n. 7. belle dictum esset apud Pythagoreos qui jurabant in verba Magistri: apud illos autem qui non tam curant quid quisque privatus Doctor asserat, quam quod solide probet, levissimè hac credulitas parum appositè ingeritur.

172 Sed audiat quælo Petrus, non Pythagoram loquentem, non privatum doctorem discurrentem & ratiocinantem, sed ipsummet Augustinum, ipsum, inquam, Ecclesiae Salomonem, oracula fundentem serm. 20. de verbis Apostoli cap. 7. ac sibi dicentem. *Quæris tu rationem, ego expavescam altitudinem: O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei! tu ratiocinare, ego mirer: tu disputa, ego credam: altitudinem video, ad profundum non pervenio: O altitudo!... Requievit (Apostolus) quia invenit admirationem, nemo querat à me occultorum rationem. Ille dicit inscrutabilia sunt iudicia ejus, & tu scrutari venisti? Ille dicit investigabiles sunt viae ejus, & tu investigare venisti? Si inscrutabilia scrutari venisti, crede jam peristi. Tale est velle scrutari inscrutabilia, & investigabilia investigare, quale est velle invisibilia videre, & ineffabilia fari. Ergo adificetur domus, cum pervenerit ad dedicationem, tunc fortasse inveniet ipsorum occultorum aperitissimam rationem. Certè sapiens hæc Augustini admiratio, securior nobis videtur quam*

A omnis humana ratiocinatio. Sacra hæc obsecraturitas & caligo (in qua, ut ait Dionysius, Deus splendet) clarior ac lucidior nobis apparet, quam lux illa Molinistica, quae clarè videre præsumit, ubi Doctorum Aquilae caligantior est omni humana sapientia: nam ut dicit Hieronymus: *Melius est aliquid nescire, quam cum periculo discere. Vel ut loquitur ipsemet Augustinus, Melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia.*

Dices: Argumenta quae fiunt contra concordiam libertatis cum divina providentia & predestinatione, sunt solubilia, & de facto solvuntur à Theologis: Ergo hujus concordiae possibilitas potest in hac vita manifestè cognosci. Consequentia videtur manifesta: qui enim solvit argumenta quae probant aliquorum extremorum conjunctionem repugnare, evidenter ostendit illam esse possibilem.

Pro solutione hujus argumenti, observandum est cum Cajetano: aliquid mysticum posse demonstrari evidenter possibile duobus modis, positivè scilicet & negativè. Tunc demonstratur evidenter positivè, cum probatur mediis naturalibus possibilem esse connexionem prædicati cum subiecto, v.g. Dei cum homine. Dicitur verò demonstrari evidenter negativè, quando ostenditur nihil reperiri quod evidenter probet illud mysterium esse impossibile, & solvuntur argumenta quae fiunt contra ejus possibilitatem: v.g. si infidelis arguet contra fidem, hoc modo. *Omnis natura quae est una numero, est etiam una in supposito: Sed natura divina est una numero: Ergo & una in supposito: fidelis autem distingueret Majorem, dicens eam esse veram in naturis finitis, non autem in natura infinita, & assereret nullo modo probari posse de natura infinita, quod sit una in supposito, jam evidenter negativè probaret possibilitatem mysterii Trinitatis. Si verò præterea ipse fidelis (quod tamen fieri nequit) haberet medium efficac, quod evidenter probaret hanc propositionem, natura infinita potest esse in tribus suppositis realiter distinctis, in tali casu probaret evidenter positivè possibilitatem mysterii Trinitatis. Hoc præsuppono.*

Ad argumentum respondeo, concello Antecedente, distinguendo Consequens. Ergo hujus concordiae possibilitas potest in hac vita evidenter cognosci: Evidenter positivè, nego. Evidenter negativè, concedo. Ad probationem in contrarium, similiter dicendum est, quod ille qui solvit argumenta quae probant aliquorum extremorum conjunctionem repugnare, ostendit illam esse possibilem, evidenter negativè, non tamen evidenter positivè. Unde omnia argumenta quae supra adduximus, tum ad probandum divinorum decretorum efficaciam non habere arbitrii libertatem: tum ad convellendum adversæ sententiae fundamenta, hujus concordiae possibilitatem, solum evidenter negativè ostendunt, & si interdum probando nostram sententiam diximus evidens aut manifestum esse decretum prædeterminans non tollere aut liberare libertatem, hoc de evidentiâ negativâ non verò de positivâ intelligentem est.

(.)

luntas præmota ad amorem, non amaret, simul essent amor & non amor, vel etiã odiũ in voluntate: Ergo positã prædeterminatione ad amorẽ, sequeretur impossibile, si voluntas non amaret.

Secundò, Si voluntas præmota ad amandum posset non amare, posset irritam facere divinam præmotionem: Sed hoc est impossibile, cum illa sit executio & instrumentum voluntatis Dei absoluta & efficacia, quæ nunquam potest frustrari: Ergo idem quod prius. Sequela Majoris probatur. Si voluntas præmota ad amorem, non amaret, irritam faceret divinam præmotionem: Ergo si possit non amare, poterit illam irritam facere. Consequentia videtur manifesta, quia ut communiter dicitur: *Quod facit actus actu, hoc facit potentia possibiliter.* Ergo si actu non amare, sit irritam facere divinam præmotionem, posse non amare, est eam posse irritam facere.

Tertiò, frustra est potentia quæ nunquam reducit in actum: Sed illa potetia ad non amandum quæ est in voluntate præmota ad amorem, nunquam reducit in actum: Ergo est frustra.

Antequam hæc argumenta diluamus, Advertendum est, illa æq; militare contra gratiam congruam, ac contra gratiam prædeterminantem, ac proinde ab Adversariis esse solvenda. Nam si homo vocatus vocatione congruã, vocationi nõ consentiret, sequeretur plura impossibilia nẽpe quod eadem vocatio simul esset congrua & incongrua, quod divina præscientia falleretur, & quod in eadem voluntate simul essent assensus ac dissensus, ut consideranti patebit. Item si homo excitatus gratiã congruã non consentiret divinæ vocationi, redderet gratiam illam incongruam, & falleret divinam præscientiam: Ergo si possit non consentire, poterit reddere gratiam incongruam, & fallere divinam præscientiam: *quod enim facit actus actu, hoc facit potentia possibiliter.* Tertiò, Potentia ad dissentendum quæ est in voluntate excitata gratiã congruã, nunquam reducit in actum, nusquam enim contingit, vel continget, quod vocatus gratiã congruã, divinæ vocationi non consentiat; quia ut docent ejus defensores, talis gratia sæpẽ & infallibiliter fortitur suum effectũ: Ergo talis potentia est otiosa & frustranea; frustra enim est potentia, quæ nunquã reducit in actũ. Videant ergo Adversarii, quomodo tela projecta in projicientẽ recidant.

Neque valet si dicas inter gratiã congruam & prædeterminantem, hoc interesse discrimẽ, quod prima includit liberũ nostræ voluntatis consensum, ut à Deo prævisum per scientiam mediam; altera verò illum non includit, sed antecedit. Nã præterquam quod hæc disparitas nõ est ad rem, nec juvat ad solvenda argumenta proposita, fuisse antea impugnata est. Ostendimus enim, quod sicut gratia congrua formaliter includit liberum nostræ voluntatis consensum, ut à Deo prævisũ per scientiam mediam, ita & gratia prædeterminans includit illum radicaliter, virtualiter, aut eminenter: Tum quia procedit ab infinita divinæ voluntatis efficacia, quæ est prima nostræ libertatis radix & origo: Tum etiam, quia liberum nostræ voluntatis consensum non aliter antecedit, quàm per modum causæ & principii actualis illius, ac solã prioritate causalitatis & nature, illumque connotat tanquam effectum à se causatum, & derivatum: quia, ut docet Augustinus, talis gratia causat in nobis libertatem, facitque homines ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Hoc præmissò,

Ad argumentum respondeo, negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, distinguo Majorẽ. Possibili posito in actu, nullum sequitur impossibile: Per se loquendo & absolute, nulla; factã suppositione, concedo. Per accidens, aliquis est iustus & habet gratiam, retinet potetiam ad peccandum, & tamen si in eo instanti quo habet gratiam poneretur peccatum, sequeretur aliquid impossibile, nempe quod in eodem homine gratia sanctificans & peccatum simul reperirentur. Item quãdo quis amat, retinet potetiam ad non amandum, & per consequens est tunc possibilis carentia amoris, quæ tamẽ si tunc poneretur, sequeretur aliquid impossibile, nempe quod in eadem voluntate simul esset amor & ejus carentia. Idem cum proportione dicendum est de prædeterminatione ad amorem, cum enim prioritate tantum natura illum antecedit, & sit in eodem instanti temporis & durationis cum illo, eandem habet incompossibilitatem cum negatione amoris, ac ipsemet amor qui infallibiliter eam consequitur.

Ad secundam probationem, distinguo Majorẽ. Si voluntas præmota ad amandum potest non amare, potetia consequenti, & in sensu composito, posset irritam facere divinam præmotionem, concedo Majorẽ. Si posset non amare, potetia solùm antecedenti, & in sensu diviso, nego Majorẽ. Ad cuius probationem, concedo Antecedente, nego Consequentiam. Ad axioma verò quod adducitur, dicendum est illud verificari quando fit comparatio inter potetiam & proprium actum ei correspondentem; secus autem si non fiat hoc modo comparatio, ut contingit in proposito. Nam actum non amare, stante prædeterminatione ad amorem, est actus potetie consequentis, quæ est infallibiliter cum actu conjuncta: potetia verò ad odium, quæ est in voluntate prædeterminata ad amorem, est solùm potetia absoluta, & antecedens, quæ est ab actu separata; sive ut alii dicunt, est solùm potetia puræ possibilitatis, non autem potetia positionis, qualis est etiam potetia ad dissentium quæ est in voluntate, gratã congruã excitata, ut docent Adversarii. Urde

Ad tertiam probationẽ dicendum est, quod ut potetia quæ est ad utrumlibet non sit frustra, sit est quod ponat unum ex duobus actibus contrariis quos respicit, & tunc servet potetiam absolutam & antecedentẽ ad alium ponendum; licet talis potetia sub tali statu & suppositione nunquam in actu reducat, inò nec reduci possit. Pater hoc in ipsa voluntate, quæ dum auctu amat, retinet potetiam ad odium nec frustra est talis potetia, licet exerceri non possit, nisi sublatò illo actu, & non simul cum illo, quia ad hoc nulla est potetia ut simul duò oppositi actus conjungantur. Idem cum proportione dicendum est de voluntate ad amorem prædeterminata: potetia enim ad odium quam sub tali prædeterminatione retinet, nõ debet censeri otiosa, quia absolute potest in actum reduci, licet sub tali suppositione & statu nunquã reducat in actum. Sicut etiam licet in sententia Adversarii, potetia ad dissentendum quæ remanet in voluntate excitata gratiã congruã, nunquam in actu reducat, nõ censetur tamẽ otiosa & frustranea. Ad quod, plures sunt alie potetia, quæ nunquã reducuntur in actum, & amen non consentunt frustraneæ. Nam prædeterminatus potest damnari, & re-

& reprobus salvari, & tamen nunquam evenit aut evenies, quod prædestinatus damnetur, aut reprobus salvetur: juxta illud D. Bonaventura, quod supra retulimus: Quando alicui debetur locum secundum prædeterminationem divinam, potest quidem illi locum perdere, & alius qui non est prædestinatus, potest locum acquirere, & tamen nunquam hoc eveniet. Item ille cui ex Christum tribuitur perseverantiam donum, potest quidem non perseverare, si velit; tamen certò & infallibiliter perseverat, & nunquam contigit, neque continget, quod actu & de factum non perseveret, ut docet Petavius tomo 1. lib. 9. cap. 7. cujus verba art. præcedenti §. 2. retulimus. Unde Augustinus de corrept. & gratia cap. 7. Horum si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit: quia nulla re vincitur Deus.

Obijcies quartò: Voluntas prædeterminata ad amorem, non habet potentiam expeditam ad odium: Ergo non remanet perfectè libera. Consequentia patet, ad perfectam enim libertatem requiritur potentia proxima & expedita ad actus oppositos. Antecedens verò probatur. Ille non censetur habere potentiam expeditam ad aliquem actum, qui habet obicem & impedimentum ligans ipsam potentiam, & ipsam impediens ne eliciat talem actum, ut constat in eo qui est constitutus compedibus, vel ligatus vinculis; talis enim ratio illius impedimenti non censetur habere potentiam expeditam ad ambulandum. Sed voluntas prædeterminata ad amorem, habet aliquod impedimentum, & veluti quoddam vinculum ipsam ligans, & impediens in actum odij prorumpat, nempe prædeterminationem ad amorem: Ergo non habet potentiam liberam & expeditam ad odium.

Respondet negando Antecedens, ad cujus probationem, concessa Majori, nego Minorem. Sic enim actus ipse amoris quem voluntas elicit, ut à Deo prædeterminata, non impedit potentiam, nec censetur esse obstaculum respectu illius, ita nec prædeterminatio ad amorem. Quia licet amor actualis liberè elicitur à voluntate, & non ex ejus electione; ita & prædeterminatio ad illum, datur per modum liberi, & ex prima voluntatis libertatis & contingentia radice descendit. Unde multiplex est disparitas inter prædeterminationem applicantem voluntatem ad amandum, & vincula seu compedes quibus homo detinetur & constringitur. Prima est, quia illa detentio non est aliquid liberum, vel datum ut determinet per modum liberi, secus autem prædeterminatio; hæc enim est libera ut quo, seu casualiter & radicaliter, daturque voluntati, ut in suo ordine & in ratione secundi liberi & determinantis, se liberè determinet, ut supra ostensum est. Ex quo oritur secunda differentia: vincula enim & compedes, non accommodantur naturæ potentiaæ progressivæ nec voluntariæ ac suaviter illam detinent, sed violentè & coactè: prædeterminatio autem attemperatur naturæ ipsius voluntatis, eamque movet & applicat ad agendum, fortiter & suaviter; quia illam movet sub indifferentiâ objectiva iudicii, & cum potentia ad oppositum, ut ejus natura & conditio exoptet. Quod Spiritus Sanctus significare voluit per Oseam Prophetam, cum cap. 11. ait: In funibus alligavi te, in vinculis charitatis; divinæ

enim prædestinationis decreta, & gratiæ efficaces, vocantur quidem vincula, quia eorum certitudo efficacissima, insuperabilis, & immutabilis est; sed tamen amoris vincula, quia tuavissima, & naturæ voluntatis accommodata. Vincula sunt, non tam ligantia, quam ornantia: Amor enim (ut ait Chrysologus) quem ligat, liberat, quem onerat, ornat & coronat. Vincula sunt, sed amica. Quis autem aureis vinculis trahi, imò & ligari & onerari non veller: Delectantur compedibus mulieres (ait Ambrosius) dummodo auro ligentur: onera esse si pretiosa sunt, nec putant, nec vincula.

Aliud etiam inter vincula & prædeterminationem intercedit discrimen. Vincula enim non solvunt, sed ligant potentiam progressivam, & impediunt ne in actum prorumpat: prædeterminatio verò solvit suspensionem & indeterminationem voluntatis, & facit quod in actum se exerat, habeatque actuale suæ libertatis exercitium; unde illa non habet rationem vinculi impediens, aut cogentis, sed actum primum cum secundo indissolubiliter conjungentis.

§. VI.

Aliud argumentum solvitur.

Obijcies ultimò: ille non censetur esse complete potens ad operandum, nec consequenter perfectè liber, qui caret aliqua actualitate aut virtute necessariò requisita ad operandum: Sed ille qui non est prædeterminatus ad actum amoris v.g. caret aliqua virtute vel actualitate, ad operandum necessariò prærequisita, scilicet prædeterminatione, qua secundum Thomistam est de prærequisitis ad agendum: Ergo ille qui non est prædeterminatus ad actum amoris, non est complete potens, nec consequenter perfectè liber ad amandum.

Communis solutio hujus argumenti distinguit inter prærequisita, ad agendum quæ se tenent ex parte potentiaæ & actus primi, & ea quæ se habent per modum applicationis potentiaæ, seu reductivi de actu primo ad secundum; & docet prædeterminationem esse solum de prærequisitis hoc secundo modo, & consequenter ex ejus carentia & defectu, non sequi in voluntate defectum potentiaæ & virtutis activæ, sed tantum carentiaæ applicationis & actualitatis reductentis de actu primo ad secundum. Potestque hoc explicari exemplo concursus concomitantis Dei, aliquo modo distincti à concursu creaturae, qui etiam in sententia Adversariorum indispensabiliter desideretur, ad hoc ut creatura apponat suam partem concursus, non tamen sine illo desinit habere creatura posse simpliciter ad agendum. Quia concursus concomitans Dei non est de numero eorum quæ dant posse simpliciter, separabile ab actu; sed de numero eorum quæ præsupponunt hoc posse, & requiruntur ad ipsum agere.

Verum contra hanc responsionem & communem doctrinam Thomistarum, insunt quidam Recentiores, & dicunt primò, illam coherere non posse cum eorum principiis. Thomistæ enim docent prædeterminationem antecedere actum secundum, prioritare naturæ & causalitatis: Sed præcedentia causalitatis & naturæ est actus primus: unde licet Solis fecunditas non præcedat nisi naturæ & causalitate emissionem sui radii; tamen Solis virtus est actus primus: Ergo & prædeterminatio.

Secundò, Prædeterminatio, secundum Thomi

- stas, est radix & principium libertatis actualis, A
seu libertatis operationis: Sed radix & principium
præcedit ut actus primus id cuius est radix:
Ergo & prædeterminatio, per modum actus primi
operationem liberi arbitrii antecedit.
- 196 Tertiò, Si prædeterminatio non sit actus primi,
cum illa non sit actus secundus, sed realiter
ab operatione distinguatur, erit actus tertius:
Atqui hoc est absurdum, cum omnes Philosophi
adæquatè dividant actum in primum & secundum,
& nullum agnoscant actum tertium: Ergo idem
quod prius.
- 197 Quarto, Quod pertinet ad ordinem operativum,
& non tanquam ipsa actio, nec tanquam pura
conditio ad agendum, debet pertinere ad illum
tanquam virtus agendi, ac proinde se tenere
ex parte actus primi: Sed prædeterminatio
pertinet ad ordinem operativum, & non tanquam
actio, cum ab ea realiter distinguatur, nec tanquam
pura conditio ad agendum: Ergo tanquam
virtus agendi ex parte actus primi se tenens.
- 198 Quintò, Causa secunda non subordinata, nec
subiecta primæ, nedum non agit, sed nec agere
potest: Atqui juxta Thomistas, causa secunda
constituitur subiecta & subordinata primæ, per
prædeterminationem: Ergo sine illa, non solum
non agit, sed nec agere potest, ac proinde prædeterminatio
constituit causam secundam potentem ad operandum.
- 199 Denique, Nullum concretum constituitur
formaliter tale per aliud, quam per formam abstractam
illius; sicut albus per albedinem, justus per justitiam:
Sed forma abstracta hujus nominis operans, est
sola operatio: Ergo quod non est operatio, non
constituit principium quæ operans, sed quæ
potens ad operandum.
- 200 Hæc tamen parum urgent, & facile dilui
possunt. Ad primum enim, concessa Majori, nego
Minorem: nam cum actus primus sit separabilis
à secundo, illum præcedit non solum prioritate
à quo & naturæ, sed etiam prioritate in quo &
existentiæ. Unde patet disparitas ad exemplum
de virtute & fecunditate Solis: idcirco enim
virtus & fecunditas Solis est actus primus, quia
est separabilis à secundo, saltem per absolutam
Dei potentiam; illumque non solum prioritate
à quo, sed etiam in quo, præcedit. Secus autem
prædeterminatio, hæc enim est omnino inseparabilis
ab operatione, cum causam secundam in
ratione principii actualis constituat; eamque sola
prioritate à quo, non verò in quo, antecedit.
- 201 Ad secundam distingo Majorem. Prædeterminatio
secundum Thomistas est principium libertatis
actualis, seu libertatis operationis: Principium
habituale, nego Majorem: Principium
actuale, concedo Majorem. Similiter distingo
Minorem. Radix & principium habituale præcedit
ut actus primus, concedo Minorem. Radix &
principium actuale, nego Minorem, & Consequentiam.
- 202 Ad tertium nego sequelam Majoris. Licet enim
prædeterminatio non sit actus primus, neque
secundus, non tamen est actus tertius, sed aliquid
medians inter actum primum & secundum, &
se habens per modum nexûs & vinculi utrumque
conjungentis. Sicut in sententia probabili,
unio neque est materia neque forma, sed
aliquis modus seu nexûs intermedius utramque
conjungens.
- 203 Ad quartum nego etiam Majorem: nam in
ordine operativo datur medium inter hoc quod
est esse conditionem ad operandum, & virtutem
seu potentiam operativam: scilicet effectivum
de actu primo ad secundum, seu reducentem
quibusdam Thomistis appellatur complementum
potentia, quia qualibet potentia completur &
perficitur; per hoc quod applicatur ad agendum,
& de actu primo ad secundum reducentem.
- Ad quintum distingo Majorem: Causa secunda
non subiecta nec subordinata primæ, nec
habitualmente, nec actualiter, non potest agere,
concedo Majorem. Si sit illi subiecta & subordinata
habitualmente, seu in ratione actus primi, &
principii habitualis operationis, quamvis non
sit illi subordinata actualiter, seu in ratione
principii actualis operationis, nego Majorem.
Similiter distingo Minorem: Causa secunda
constituitur subiecta & subordinata primæ per
præmotionem: In ratione principii actualis,
concedo Minorem. In ratione principii habitualis,
nego Minorem, & Consequentiam. Vel
secundo distingo Majorem. Non potest agere
potentiâ consequenti, & cum actu conjuncta,
concedo Majorem. Potentiâ antecedenti, & ab
actu separata, aut separabili, nego Majorem.
- Itaque duplex solet distingui principium operationis:
alterum habituale, & ab operatione separabile;
alterum actuale, & cum actione indissolubiliter
connexum. Primum constituitur per virtutes
operativas, & per auxilia sufficientia: secundum
verò per prædeterminationem, & gratiam effectivam.
Illud solum potentiam antecedentem, & ab actu
separatam essentialiter importat: istud verò
potentiam consequentem, & cum actu conjunctam,
atque ab eodem separabilem; unde quamvis
causa secunda non præmota, nec Deo in ratione
principii actualis subordinata, non sit potens ad
agendum hoc secundo modo, seu potentiâ
consequenti; bene tamen primo modo, ac
potentiâ antecedenti, ab actu separabili.
- Ad ultimum, concessa Majori, distingo Minorem.
Forma abstracta hujus nominis operans est
operatio. Si ly operans sumatur formaliter, &
pro principio formalis operationis, concedo
Minorem. Si sumatur causaliter, & pro
principio effectivo illius, nego Minorem.
Similiter distingo Consequentem. Ergo quod
non est operatio, non potest constitui principium
operans & in per principium operans
intelligatur principium formale operationis,
concedo. Si intelligatur principium causale
& effectivum illius, nego.
- Duplex ergo debet distingui principium
operationis: Alterum formale, quod constituitur
per ipsam operationem, sicut albus per albedinem,
& justus per justitiam. Alterum causale
seu effectivum, quod debet constitui per aliquid
prius naturâ ipsâ operatione. Cum enim
tale principium, operationem prioritate naturæ
antecedat, ejus constitutum eadem prioritate
debet illam præcedere, ac proinde constitui
non potest per ipsam operationem, vel per
concursum simultaneum in ea imbitum, sed tantum
per concursum præviandum, seu per prædeterminationem
aut gratiam effectivam, applicatam
voluntatem, & eam de actu primo
ad secundum reducentem.

(* *)

§. VII.

Indiculus falsitatum, quas Thomistis solent imponere Adversarii.

Rem haud inanem, nec Leæori inutilem, aut injucundam me facturum putavi, si in hujus disputationis sine, brevissimè colligerem falsitates & absurda, quæ nobis in hac materia imponere solent Adversarii, ut in hac charta veluti in parva tabella, unico ictu oculi conspici possent.

Dicunt ergo primò Adversarii, nos sentire voluntatem nostram à Deo determinari, non velle determinare. Nos autem dicimus, illam à Deo ut primo libero determinari, & ut secundum libetum se determinare; duplicemque determinationem distinguimus, unam causalem, quæ est à solo Deo applicante voluntatem ad operandum; & alteram formalem, quæ est à Deo, & à voluntate creata simul operantibus, scilicet voluntas esse effectum prioris.

Dicunt secundò, nullam indifferentiam activam, sed passivam tantùm nos in voluntate creata agnoscere. Dicimus nos, illam utràque gradere: passivam quidem, in ordine ad divinam motionem quam recipit: & activam, respectu propriæ operationis quam elicit. Hanc tamen volumus esse ita vagam & effrenam, qualem docet Adversarii, sed temperatam subordinatione & subjectione ad Deum, ut ad primum movens, & ad primum determinans.

Dicunt tertio, nos docere voluntatem à Deo prædeterminatam non posse non operari aut agere oppositum. Dicimus nos, utrumque posse in sensu diviso, licet non in sensu composito.

Dicunt quartò, juxta Thomistas, idem esse posse non agere in sensu diviso, quod ablatâ promotione, & à voluntate divisa. Hunc tamen sensum tanquam Calvinisticum rejicimus, & dicimus posse non agere vel dissentire in sensu diviso significare quod voluntas sub ipsa Dei motione, absolutam ad non agendum vel ad dif-

A sentiendum potentiam retinet & conservat.

Dicunt quintò, nos totam libertatem ponere in intellectu, non autem in voluntate. Sed hoc nusquam somnavimus, nam in intellectu proximam libertatis radicem collocamus; in voluntate verò tanquam in propria sede aut cubili, eam residere profitemur.

Dicunt sexto, nos in voluntate præmota necessitatem antecedentem admittere. Hoc tamen constanter negamus, & inter suppositionem antecedentem, & necessitatem antecedentem distinguimus, ut constat ex supradictis.

Dicunt septimò: liberum arbitrium per præmotionem physicam & gratiam efficacem moveri à Deo irresistibiliter & ineluctabiliter. Nos dicimus in his terminis latere æquivocationem: si enim carentiam actualis resistentiæ & dissensus significent, vera est illa propositio: secus autem si his vocibus potentia resistendi seu dissentendi excludatur; hæc enim, ut supra ostendimus, non tollitur aut absimitur per prædeterminationem & gratiam efficacem, sed solum actualis dissensus & resistentia impeditur.

Plerique etiam hallucinantur in intelligentia harum vocum, *Prædeterminatio physica*: existimant enim particulam *præ*, prioritatem temporis aut durationis designare, cum tamen, juxta Thomistas, solam naturæ & causalitatis prioritatem significet; illudque nomen *physica* Authores illi philosophicè usurpant, prout significat idem quod *naturalis*, seu per modum naturæ movens; cum tamen Theologicè sumi debeat; prout scilicet denotat motionem divinam esse ab intrinseco & ex sua natura efficacem, quamvis causas liberas ad unum per modum liberi, & non per modum naturæ determinet.

Hæc de profundissimo & inscrutabili prædeterminationis & reprobationis mysterio dicta sufficiant. Verùm quia ut ait Propheta Regius, *ab- yssus abyssum invocat*, ab abyssu mysterii prædeterminationis, transeamus ad abyssum mysterii SS. Trinitatis.

